

Stanislav Stratiev

Mamut

Preložil Emil Kudlička

OSOBY

IVAN ANTONOV, docent jazykovedy

MARTA, vyučuje skladbu na konzervatóriu, jeho manželka

BOŽIDAR, študent, ich syn

TICHOV, kuchár

SESTERNICA

KOSIŠKI

MÄSIAR

OKRSKÁR

*Hala. Na stenách sú obrazy. Na osobitnom mieste sú stará nástenné hodiny.
Piano. Obrovská knižnica. Na skrini je torzo z lešteného bronzu. V rohu je veľká
čínska váza s kvetmi. Vľavo a vpravo sú dvere do spálne a na chodbu, z ktorej sa
vchádza do kuchyne, kúpeľne a druhej izby. V strede haly je sviatočne prestretý
stôl. Pri ňom je Syn, oblečený sviatočne, usporadúva ešte príbory. Vchádza
Matka, v elegantných večerných šatách, prináša dva svietniky a mlčky začne pre
ne hľadať najvhodnejšie miesto na stole. Zo spálne prichádza Otec, v oficiálnej
bielej košeli, uväzuje si viazanku...*

OTEC. Šijací stroj je naolejovaný?

MATKA. Samozrejme.

OTEC. Aby nedajbože nezlyhal!

MATKA. Pracuje ako hodinky.

OTEC. A ihly?

MATKA. Plná sada.

OTEC. Aj na vyšívanie?

MATKA. Samozrejme.

OTEC. Endlovanie?

MATKA. V poriadku.

OTEC. Výstužné plátno máme?

MATKA. Zo desať metrov.

OTEC. Nite, vatu, kartónovú látku?

MATKA. Bude úplne stačiť.

OTEC. Teda problémy nie sú?

MATKA. Sú.

OTEC. Čo?

MATKA (*Mlčí.*)

OTEC (*Prel'akne sa.*) Azda šijací stroj nie je singerka?!?!

MATKA. Je singerka. A presne z roku 1934.

OTEC. Tak potom čo?... No hovor, prosím ťa, máme už len päť minút!... Čo je?

MATKA. Šampanské bolo v mrazáku.

OTEC. Veď to zmrzlo!!!

MATKA. Ehm, ľad z neho ešte celkom nie je.

OTEC. Ak ho Tichov odmietne – všetko je v háji!

MATKA. Vytiahla som ho, len aby nebolo neskoro.

OTEC. Napuchnú mu mandle... (*Synovi.*) Jednu-jedinú úlohu si mal – vychladiť šampanské.

SYN. Vychladil som ho.

OTEC. Chladné je jedno, a vychladené je celkom iné! Nepochopím, na čo myslíš!...

SYN. Bez paniky. Tichov možno nemá mandle.

OTEC. Prečo by nemal?

SYN. Vybrali mu ich. Ja, napríklad, nemám.

OTEC. Nuž hej, predtým, než sa pobral sem, špeciálne šiel si ich dať vybrať!...
Lebo vie, že ty budeš chladiť šampanské!

MATKA (*Nervózne.*) To je preňho typické – nikdy nevenuje pozornosť detailom!... A potom, keď nevie čo a ako, vyberá mandle Tichovovi... Nie, už to ďalej nevydržím s týmto dieťaťom... Osobitne som ho upozornila – Tichovov larynx je delikátny!!!...

OTEC. Môžeme ísť priamo do hája!...

SYN. Nno... čože ste tak stratili glanc!... Ako Tichov, tak Tichov!... Koniec koncov, je to jeden najobyčajnejší kuchár!... Čo sa tak pred ním trasiete?...

OTEC. Nie je obyčajný.

SYN. Dobre. Viem. Je kuchár vysokopostavenej osoby. A čo na tom? Vy dvaja zase spolu viete sedem rečí. A akoby ste ich stratili všetky!...

OTEC. Stratili, zhlkli sme ich, lebo Tichov iba s jedným jazykom, a to teľacím, môže dosiahnuť viac, ako my za celý život!...

MATKA (*Nervózne.*) Veľmi dobre vieš, že všetko závisí od tohto najobyčajnejšieho, ako ho ty nazývaš, kuchára!... A že nie je najobyčajnejší, ale že je takmer intímny priateľ!... A to už dvadsať rokov!... A že to, čo ani minister nemôže vybaviť, Tichov vybaví medzi aperitívom a polievkou!...

OTEC. Tichov neje polievku.

MATKA. Viem. Hovorím to ako príklad. A nehovorím o Tichovovi. Aj on to vie, ale chce nás priviesť do zúrivosti!... (*Ukazuje na Syna.*)

OTEC. Zohrejeme ho troška?

MATKA (*Nervózne.*) Prosím ťa, osemnásťročného mládenca!...

OTEC (*Nervózne.*) Hovorím o víne!...

MATKA. Ako ho zohreješ?

OTEC. S fénom.

MATKA. Aby si to neprehnal. Teplé je ešte horšie.

OTEC. To je len ako nápad. (*Odíde.*)

MATKA. Zbláznim sa od napätia!... (*Trie si spánky.*)

SYN. A ak Tichov povie „nie“?... A nič nezariadi?

MATKA. Nepovie. Keď prijal pozvanie na večeru, to znamená, že zariadi. Môžeme si rovno kúpiť cestovné lístky do Viedne. Inak vôbec neprijme pozvanie. Nestal sa taký prípad. Problém je, aby sme nepohoreli s večerou, to je posledná Skúška.

SYN. Teda, ak netrafíme do štvorčeka, vrátia nás do východiskového postavenia?

MATKA. Vrátia nás, ak sa aj naďalej budeš správať ako nedôchodča. Vôbec ťa nechápem – vo Viedni sa znovuzrodíš, študoval by si vo Viedni, na viedenskej univerzite...

SYN. Viedenské rožky...

MATKA. Áno. Viedenské rožky!... Alebo možno dávaš prednosť tomu, aby si celý život jedol chlieb so syrom?

SYN. Nedávam tomu prednosť. No dosť už s tým šampanským!... Myslel som, aby to bolo rýchlejšie...

MATKA. Vôbec si nemyslel!... Myslel si, že to nemá nijaký význam!... Široká slovanská duša!... Kdeže by tá venovala pozornosť takým veciam!... Pätnásť stupňov dole, pätnásť hore – z toho sa nestrieľa!...

SYN. Vážne...

MATKA. Čo je vážne – to je Tichovov larynx!... Koľkokrát ti mám opakovať, že všetko závisí od toho, aký dojem zanechá tento večer na Tichova!... Dôležitá je

aj najmenšia drobnosť!... Pochop, on je posledná inštancia. Nad ním je len pán boh... Bože!... (*Matka náhle zmlkne a znehybnie.*)

SYN. Čo je?

MATKA. Opäť sa objavila!...

SYN. Nič také.

MATKA. Cítim ju.

SYN. Namýšľáš si.

MATKA (*Ohmatáva si čelo.*) Tu... (*Povzdychne si zničene.*)

SYN. Čelo máš hladké ako mramor.

MATKA. Mala som. Predtým, než si ma rozzúrili.

SYN. Čestné slovo. To nie je vráska, ale svetelný tieň.

MATKA (*Trpko.*) Dva mesiace ju odstraňujem, kozmetičky ma takmer zničili, a objaví sa mi práve dnes, práve teraz!... (*Nájde si zrkadlo, starostlivo sa prezerá.*)

SYN. To je iba malý nábeh na vrásku. Zárodok.

MATKA (*Pozera sa v zrkadle.*) Široká, hlboká a hrozná... Ako Dunaj... (*Začne pomaly v nej narastať hnev.*) Som ako s vypáleným znamením!... A príčinou toho všetkého je vlastný syn!... Pretože páňko ani nepočúva, ani nemyslí, ani neráči venovať ani tú najmenšiu pozornosť detailom! Nepomáha ani to, že každý boží deň, dlhé roky, mu vtíkam do hlavy, že život pozostáva z detailov!... Lenže on!... On je ozajstný Bulhar – sto stupňov hore, sto dole – nehrá nijakú rolu!... Eštežečo, budeme si turbovať hlavu, či je to Uruguaj, alebo Paraguaj... nevidali!... Nejaké dve písmená!... My sme dali svet predsa azbuku!...

SYN. Ak budeš takto pokračovať, vrások ti len pribudne!...

MATKA. Máš pravdu. Prečo len vediem tento nezmyselný rozhovor?... Už aj tak sa zjavím pred Tichovom zvráskavená ako starý zemiak!... (*Nečakane vykrikuje.*) Nemôžeš mi aspoň troška pomôcť?!... Koniec koncov som ťa porodila!!!...

SYN. Dobre, dobre, len sa neznervózňuj... Čo mám urobiť?

MATKA. Prines ešte jeden svietnik. (*Syn vykročí.*) ... Alebo nie – počkaj! Počkaj, nech si to rozmyslím!... (*Syn zastane.*) ... (*Pauza.*)... Vlastne... áno, prines ešte jeden... (*Syn vykročí.*) ... Počkaj!...

SYN (*Zastane.*) Čo ti je?

MATKA (*Zamyslene.*) Váham...

SYN. Robíš to takmer ako Hamlet.

MATKA (*Nevenuje mu pozornosť.*) Dva... alebo tri...

SYN. Ak treba – zabehnem po lebku?...

MATKA. Nevyrušuj ma. (*Rozmýšľa.*)

SYN. Ale prosím ťa, čo toľko váhaš, aký význam to má?

MATKA (*Prechádza sa.*) Obrovský. (*Zahlbená do svojich myšlienok.*)

SYN (*Ironicky.*) Pre Tichova?

MATKA (*Stále zahlbená.*) Pre Číňanov. (*Prechádza sa.*)

SYN (*Ohromený.*) Pre Číňanov?... (*Znepokojený sa na ňu zahľadá.*)

MATKA (*Stále zahlbená.*) Pre Číňana číslo je symbol. Pre Číňana „dve“ znamená jedno, a „tri“ – celkom iné.

SYN (*Povzdychne si.*) A je to tu!... (*Podíde ku dverám a kričí.*) Otecko, otecko!... Mama znova ochorela!...

MATKA. Nehovor hlúposti, to je symbolika!... A nevyrušuj ma pri myslení!...

SYN. Aká symbolika, tebe jednoducho preskočilo!...

MATKA (*Vysvetľuje.*) Pre Číňana čísla nie sú obyčajné. Číňanovi čísla symbolizujú filozofické učenie, alebo poetickú školu, alebo politickú platformu... poslanie... A ešte veľa iných vecí.

SYN. Ale čo spoločné tu majú s týmto všetkým Číňania?

MATKA. Tichov pracoval v Číne. Ako mladý. Na veľvyslanectve.

SYN. Myslíš že neujde jeho pozornosti počet svietnikov?!?

MATKA. Na nič sa nesmie zabudnúť. Ani na takýto detail.

SYN. Panebože!... A aký je v tom rozdiel?

MATKA. Obrovský. „Dve“ znamená priateľove oči, plné lásky. A „tri“ – „tri“ je najčínskejšie číslo: tri veľké pravidlá, tri základné rozdiely, trojnásobná podpora...

SYN. Toto je naše posolstvo Tichovovi – trojnásobná podpora?

MATKA. Kombinované s druhým – „Tri roky húževnatej práce – tisíc rokov šťastia!“

SYN. V zahraničí sa nepracuje štyri roky? Alebo o jeden rok budeme ukrátení?

MATKA. Neber všetko doslovne, to je symbolika.

SYN. A k čomu si dospela?

MATKA. Ešte sa neviem rozhodnúť.

SYN. Čo sa máš čo rozhodovať?... Chmatni niečo za uši a... Niet času.

MATKA. O akých ušiach to hovoríš?!?

SYN. Neber všetko doslovne, to je symbolika. Znamená – rýchlejšie sa rozhoduj.

MATKA (*Povzdychne si.*) Dobre. Prines ešte jeden svietnik.

SYN. Teda, tisíc rokov šťastie?... (*Vykročí.*) Čo budeme s ním robiť?... (*Náhle zastane.*) Počkaj!... Ty odkiaľ vieš všetky tieto čínske veci?... Prednášaš na hudobnej fakulte!...

MATKA. Napochytne som si prelistovala dejiny Číny.

SYN. Dejiny Číny?!?!

MATKA. Posledných jedenásť storočí.

SYN. ja dostanem z teba mladé!... Ó, prepáč!... Chcem povedať, že to ľudia študujú desať rokov. A potom im udelia „doctor honoris causa“!...

MATKA. Veď budem musieť udržiavať rozhovor.

SYN. Panebože!... Detail, však?...

MATKA. Aby si uspel v tomto živote, musíš dávať pozor na detaily. Lebo život nie je nič iné, než usporiadané vedľa seba veľké a malé detaily... Ale ak nehodíš sebou, zostaneme s dvoma svietnikmi.

SYN (*Vykročí.*) To mi vyrazilo dych!... Dejiny Číny!... Tuhomáš – detail!... (*Odíde.*)

OTEC (*Príde z druhých dverí s d'alekohl'adom v ruke.*) Všetci na svoje miesta!!!
Tichov prichádza!!! (*Zmizne.*)

SYN (*Vojde.*) Mohli sme pripraviť lastovičie hniezdo a servírovať ho plnené s červíkmi. (*Podá svietnik.*)

MATKA (*Dá svietnik na stôl na patričné miesto.*) Tichov nemá rád tunajšie červíky.

SYN. Alebo zavesme vôkol niekoľko dadzibao s nápisom „Tisíc rokov kormidelníkovi Tichovovi!“

MATKA. Prosím ťa, nijaké hlúposti, skroť svoj bujný zmysel pre humor, Tichov sa blíži. Teraz sa rozhoduje o všetkom – skoncentruj sa, nanajvýš sa ovládaj, zahryzni si do jazyka, kontroluj svoj mozog, všetko čo len chceš, len sa správaj ako normálny človek, veľmi ťa o to prosím!... Konečne myslí aj na svojich rodičov, aspoň raz!... Och, košeľu... košeľu si upraví... Nie tam!... (*Upravuje ho.*) ... A nech zmizne ten idiotský lesk z tvojich očí, buď prirodzenejší!...

SYN (*Roztiahne ústa do širokého úsmevu.*) Teraz som autentický?

MATKA. Zašijem ti ústa!...

SYN. Zips by bol lepší, aby som mal ako plávať...

MATKA. Panebože!...

SYN. Už som ticho!... Už som ticho!...

MATKA. Nemôžem tomu uveriť!...

Pauza. Obaja sa upravujú, posledné drobnosti na oblečení, prihladzujú si vlasy... Napätie rastie, ale Tichov neprichádza...

SYN. Nemám si dať klobúk?...

MATKA. Aký klobúk?!?!

SYN. „Borsalino“. Kúpil som ho na burze. Rok výroby 1934.

MATKA. Zabijem ťa a odsedím si to!...

SYN. To je detail.

MATKA. Ak neprestaneš...

SYN. Aby si potom nepovedala – prečo som si nedal „Borsalino“!...

MATKA. Ak nezatvoríš ústa... (*Zmlkne, pretože v tej chvíli do haly vojdú Otec, Tichov a mladá, krásna žena, extravagantne oblečená. Tichov je nízky, s prostoduchými črtami tváre, blízko šesťdesiatky. Má na sebe kárované sako, višňovočerveného motýlika zo zamatu. Správa sa ako človek, od ktorého závisí všetko. V jeho správaní je čosi trošku maniakálne – mánia v neobmedzenej moci.*)

OTEC. Moja rodina!...

TICHOV (*Nepozrie na nich, prezerá si halu.*) Dobrý, dobrý, pozdravujem vás... (*Náhle vykročí po hale.*)

Rodina zostáva v strede haly a nemo sleduje Tichovovo počínanie. Mladá žena sa usadí do kresla, prehodí si nohu cez nohu, zapáli si cigaretu a pomaly vyfukuje dym k povale. Tichov sústredene, bez náhlenia, si prezerá halu, pristaví sa pri čínskej váze s kvetmi, ovonia ich, pokrúti hlavou, vytiahne z vrečka fliaštičku parfumu a hojne ich pofrka. Pokračuje ďalej v prezeraní haly, pristaví sa pri torze z lešteného bronzu, sústredene sa naň zadíva, obráti ho naopak, hľadá naň, potom ho postaví normálne a ide ďalej. Cestou utiera jeden z obrazov, aby si preveril, či je prach na ráme... Dlhotrvajúco hľadá na svoj prst, pozrie na onemelú rodinu a bez toho, aby niečo povedal, ide k pianu. Stojí určitý čas pred ním, zdvihne príklop, podrží ho sekundu-dve, potom ho pustí. Potom sa obráti na mladú ženu.

TICHOV. Prvé dvere vľavo.

Žena vstane a graciózne, bez náhlenia, zamieri k spálni. Vojde tam a zatvorí za sebou dvere. Rodina nevie ako reagovať...

TICHOV. Môžem sa umyť?

OTEC. Samozrejme, súdruh Tichov. Marta!... *(Matka rýchlo vyjde a po chvíľke sa vráti s veľkou nádobou vody a uterákom cez plece. Tichov si namočí niekoľkokrát ruky do vody a utrie si ich uterákom, ktorý mu podáva Otec.)*

TICHOV. Tam je rozdiel. Pilát si ich umýva na konci, ale ja na začiatku.

Matka podá nádobu a uterák Synovi a on ich odnesie preč.

OTEC *(Kývne smerom k spálni.)* Súdružka Tichovová azda len nie je chorá?

TICHOV. Zdravá je, avšak tak to vyšlo, že zostala vo Švajčiarsku. Možno strávi aj zimu tam. Tu sa aspoň ušetrí uhlie. Ä!... Ha-ha-ha!... *(Smeje sa.)*

MATKA. Mysleli sme si...

TICHOV. Nie. To mi je sesternica. Nno, čo, nesadneme si k stolu?

OTEC. Ako poviete, súdruh Tichov.

TICHOV. Ja som tu hosť, čo povedia domáci.

MATKA. Naozaj, najlepšie je priamo k stolu.

TICHOV. Nuž teda, aby sme začali... *(Pohne sa k stolu.)*

Rodina, ku ktorej sa pripája aj Syn, ktorý medzitým vošiel, ho sleduje. Tichov si sadne, takpovediac uvelebí sa. Ostatní úctivo vyčkajú, kým sa definitívne uvelebí a potom sa usadia aj oni.

OTEC. Vaša sesternica... nebude...

TICHOV. Tá vie čo treba. (*Nalieva si sám.*) Nno, čo?... Aby nám dobre bolo!... (*Vypije pohár na ex, začne jest.*)

MATKA. Čo by ste povedali na to, keby sme večerali pri sviečach?

TICHOV (*S plnými ústami, dotláča vidličkou ryбку dnu do úst.*) Pri svieci?... Môžbyť!... (*Žuje.*)

MATKA. Ako vraví Konfucius, plameň sviece je oko múdrosti. (*Zapáli sviece.*)

TICHOV. Viac-menej – je to tak... (*Je.*)

MATKA. Božidar, budeš taký dobrý a zhasneš?

Syn vstane a zhasne lampy. Pološero. Mihotá sa svetlo sviečok. Všetci mlčia a pozerajú na mihotavé plamienky. Tichov je. Zrazu Božidar prekvapene zaochká.

SYN. To je ale!...

MATKA. Božidar, či ti je?

SYN. Pozri, čo tam je!... (*Ukazuje na stenu.*)

Všetci upriamia pohľad na stenu. Tam, pod mihotajúcim svetlom sviec, v pološere, jasne vidieť obrysy mamuta. Ide o presakujúcu škvrnu, hnedej farby, s kontúrami predhistorického zvierat'a. Pauza.

SYN. Mamut! .. .

OTEC. Aby to čert vzal!

MATKA. Len to nám chýbalo!...

TICHOV (*Náhle vytiahne z vrecka pištoľ a tri razy vystrelí na mamuta.*) ... Nie je živý. (*Skryje pištoľ.*)

Rodina zmeravie od Tichovových výstrelov. V tej chvíli sa dvere spálne otvoria a Sesternica sa ukáže vo dverách.

SESTERNICA. Mám sa zobliecť?

TICHOV. Strat' sa. Nie teraz. Len som strieľal do jedného mamuta.

Sesternica pokrčí plecami a zatvorí dvere. Rodina postupne prichádza k sebe. Tichov nedôverčivo pozerá na mamuta.

TICHOV. To je niečo iné!...

MATKA. Veľmi čudné, objavil sa, keď sme zapálili sviece.

OTEC (*Usiluje sa nejakým spôsobom zachrániť situáciu.*) Nič čudné na tom nie je. V Ázii robia masti z rozotretého srdca draka a žlče čiernej zmijs, ktorými, keď namažeš knôt sviec, tí, čo vdychujú vôkol vzduch, začnú mať videnia. Zdá sa im, že sa menia na slonov, že majú psie hlavy, alebo že izba je plná mamutov... Otázka proporcií. Kde si kúpila sviece?

MATKA. V obchodnom dome.

OTEC. Podstrčili ti ázijské sviece. Určite je to zásielka z Kambodže.

MATKA. Napísané bolo výrobné družstvo Pokrok.

OTEC. Nespoliehaj sa na to, čo sa píše!...

TICHOV (*Krúti hlavou.*) To je niečo iné!... (*Pozerá na mamuta.*)

MATKA. Nemohli byť namazané potom?

OTEC. To je celkom možné. Božidar, ty si namazal sviece?

SYN. Kde by som vzal srdce draka?

MATKA. Keby bol čo i len jediný drak v Bulharsku, ty by si mu srdce vybral!...

OTEC. Dobrovoľne sa priznaj!...

SYN. Nemám sa k čomu priznať.

OTEC. Zažartoval si si a basta. Bolo to veľmi smiešne.

SYN. Čestné slovo, nič som nenamazal, vôbec som o takomto niečom nevedel.

OTEC. Ty nechápeš, čo robíš?... Kaziš večer!

SYN. Nič som nemazal. Podľa mňa, to je tamten mamut.

OTEC. Aký tamten?

SYN. O ktorom rozprávala stará mať. Ktorý sa túla po bytových štvrtiach.

Nepamätáte sa?...

MATKA. Nepamätáme sa. Tvoja stará mať, čo počuje na ulici, ihneď to šíri ako čistú pravdu.

SYN. Akože sa na to nepamätáte?... Na onú túlajúcu sa škvrnu, čo sa objavovala raz na Záluhách, raz na Štrkovci, raz na Podvorniciach! Čo sa podobala na mamuta!... Nepamätáte sa?... Panelový príznak!...

MATKA (*Tichovovi.*) Jalové táraniny!... Ona bez raráškov nemôže!...

OTEC (*S výčitkou.*) Božidar, a si moderný mladík!...

TICHOV. Panelový príznak?

SYN (*Vysvetľuje.*) Túla sa po bytových štvrtiach. Objavuje sa tam, kde bol spáchaný zločin.

TICHOV. Zločin?

SYN. Ktorý ešte nie je odhalený.

MATKA. Počuješ sa, čo hovoríš?... Aké príznaky?... To vonku sú Lúky štyri, Petržalka. nie je Škótsko!... Nie sú ani príznaky, ani čarodejnice, ani rodinní škriatkovia!...

OTEC. Nie je supermarket...

MATKA. Súdruh Tichov si pomyslí, že neovládaš dialektický materializmus. Zjavenia, príznaky...

SYN. Ak ide o to, aj tam je príznak.

OTEC. Kde? V dialektickom materializme?!?!

SYN. V dialektickom materializme. Tam sa zas túla príznak komunizmu.

TICHOV (*Krúti hlavou.*) Toto nie je príznak komunizmu!... (*Ukazuje na mamuta.*)

OTEC. Historka s panelovým príznakom je veľmi zaujímavá, ale je úplne vysvetliteľná. To je predovšetkým silné prahnutie ľudu po spravodlivosti, po potrestaní zločincov. Reakcia na nezákonnosť. Istý druh túžby po mravnosti. Keď sa nemá kto postaviť na odpor Turkom, ľud si vytvára kráľoviča Marka. Známy motív v každej ľudovej tvorivosti. Niet sa čo čudovať, že panelový folklór si vytvoril svoj príznak, svoje zjavenie, to sa dalo očakávať. Ale, v praxi, to nejestvuje. Mamut nie je. Keď zhasneme sviece, všetko zmizne. Lebo mamut je halucinácia našich mozgov. Píše sa o tom v každej práci o parapsychológii.

TICHOV (*Synovi.*) Nože zhasni sviece!... Počkaj!... Najprv zapál' lampy!...

Syn zapáli svetlo, potom sfúkne sviece. Tichov podozrievavo pozerá na mamuta.

Pauza.

OTEC. Obyčajne, uplynú minúta-dve a halucinácie zmiznú.

Všetci pozerajú na mamuta, uplynú dve minúty, mamut však je tam. A nemá v úmysle ani sa hnúť.

TICHOV (*Ustarostený.*) Ja tvoju mater!...

MATKA. Dym zo sviec sa ešte celkom nerozplynul.

OTEC. Božidar, prosím ťa, otvor obloky v spálni, nech sa poriadne vyvetrá.
(*Syn odíde.*)

TICHOV (*Nedôverčivo.*) Tu sa vykľuje niečo iné!...

OTEC. Bol som presvedčený, že je to od sviec.

MATKA. Možno, obraz sa pomaly vytráca z vedomia?

OTEC. A možno, v našich podmienkach, sa vôbec nevytráca?

Syn medzitým dokorán otvorí dvere na spálni. Vo dverách sa objaví Sesternica, ktorá sa opýta.

SESTERNICA. Mám sa zobliecť?

TICHOV (*Netrpezlivo mávne rukou.*) Strať sa!...

Sesternica stisne pery a zmizne vo vnútri spálne. Syn vojde za ňou, aby otvoril obloky na spálni.

TICHOV. Jeho mater, čo to len môže byť!?!? (*Pristúpi blízko k mamutovi, pozerá naň.*)

SYN (*Vojde.*) Už nie je nijaký dym, dokonca je tu prievan...

OTEC. Možno, v našich podmienkach...

TICHOV. Jeho mater!... (*Je ustarostený, pozoruje mamuta.*)

SYN. Vravím vám – to je tamten mamut!...

TICHOV. Aký?

SYN. Panelový prízrak.

OTEC. Ak pristúpime k takémuto riešeniu otázky, tak ono bude spočívať celkom v idealistickej rovine. To znamená, vysvetlenie je inde.

TICHOV. Kde?

OTEC. Hm... (*Zamyslí sa.*) Podľa mňa, to je najobyčajnejšia vlhkosť. U susedov prasklo potrubie, voda vsiakla do panelu a vyrazila u nás.

TICHOV. A prečo sa podobá na mamuta?

OTEC. Dnes sa podobá na mamuta, zajtra – na ťavu. Môže niekto poznať cesty vlhkosti?

TICHOV. A prečo je to hnedé?

OTEC. Pretože potrubie je hrdzavé. Iste ste videli, ako po opravení potrubia tečie hnedá voda. A aj samotná voda už dávno nie je bezfarebná, tekutá látka, bez chuti a bez vône, ako sme sa to kedysi učili.

TICHOV. Ja som sa to neučil.

SYN. Učí sa to v piatej triede. Na chémii.

TICHOV. Za fašizmu sa neučila chémia. Aspoň pokrokovejších ju neučili.

OTEC. Ľahko sa to dá dokázať, súdruh Tichov. Nezávisle od toho, či ste sa to učili alebo nie.

TICHOV. Ako?

OTEC. Nno...

SYN. Veľmi Jednoducho – preveríme u susedov. Ak prasklo potrubie...

OTEC. Ty sa nepleť do záležitostí starších!... Nikto sa ťa nepýta!... Moja myšlienka bola urobiť skúšku vody, súdruh Tichov. Hneď uvidíte, že je hnedá...

TICHOV (*Synovi.*) Chod a prever u susedov!... (*Matka a Otec pozrú na seba.*)

MATKA. Áno, Božidar, chod a povedz im, aby si konečne dali opraviť prasknuté potrubie.

OTEC. Aby zastavili vodu v stupačke pri vodomeri, lebo sa tu všetko premočí!...

SYN. Idem.

OTEC (*Veľavýznamne.*) Pochopil si?

SYN. Pochopil. (*Odíde.*)

OTEC. Hľa, ako sa rodí nadprirodzené a nevysvetliteľné – z prasknutého potrubia. Prízraky, strašidlá, mamuty...

MATKA. Ale keď človek je materialista, môže objasniť všetko. Lebo sa správne orientuje. Čo, povedzme, pre prácu v zahraničí, je nenahraditeľná vlastnosť.

OTEC. Nesmieme pripustiť nič nevysvetliteľné. Nie je tak, súdruh Tichov?... Nevysvetliteľné vzbudzuje pocit nestability. Všetko musí byť vysvetlené.

TICHOV. Uvidíte, že sa z toho vykľúje niečo iné. (*Podíde ku stene, pozerá zblízka na mamuta, ohmatáva ho, pokúša sa ho poškrabať.*) Pamätajte na moje slová!...

SYN (*Vojde.*) Všetky rúry naokolo sú v poriadku.

OTEC. Čo chceš tým povedať?

SYN. Poprezerali sme so susedom – nikde nie je prasknuté potrubie.

MATKA. Možno je to z poschodia nad nami?

SYN. Nie, aj tam sme poprezerali. Vôbec, ako vraví sused, v celej tejto veci je naozaj niečo nadprirodzené a nevysvetliteľné. A to je, že celé potrubie je dobré.

OTEC. To je naozaj nadprirodzené a nevysvetliteľné.

MATKA. A to najdôležitejšie je, že sa to doteraz nikdy nestalo.

SYN. Kým to ostatné je celkom prirodzené.

OTEC. Čo ostatné?

SYN. O mamutovi a podobne.

MATKA. Ty si mu povedal o mamutovi?!?!

SYN. Ved' bolo treba vysvetliť...

MATKA. Mal si len povedať, aby si dali do poriadku potrubie.

SYN. Ale to nebolo presknuté.

TICHOV. Vravel som vám, že sa z toho vykľúje niečo iné!...

OTEC. Koniec koncov, betón schne štyridsať rokov. Čo na tom, že nie je prasknuté?... Možno je to vlhkosť, čo v betóne zostala.

SYN. Podľa suseda – to je krv.

OTEC. Čo?!?!

TICHOV (*Triumfujúco.*) Nepovedal som vám!...

MATKA (*Božidarovi.*) Vieš ty vôbec, čo hovoríš?... Aká krv?!?

SYN. Krv zabetónovaného v paneli.

OTEC. Aký zabetónovaný v paneli?!?!?

TICHOV. Povedal som vám, že sa vyklúje zabetónovaný!...

MATKA. Božidar, prestaň zo seba robiť idiota, vec je vážna!...

SYN. To tvrdí aj sused!...

MATKA. Nespomínaj mi toho človeka!... Už sa pokúsil, aby ma zničil a keďže sa mu to nepodarilo, teraz začína znova!

OTEC. Všetko má svoje hranice!... Len susedova nekultúrnosť je neobmedzená!...

MATKA. Nerozumieš?... Teraz sa zas pokúša zo mňa urobiť lady Macbeth!...

OTEC. Nevzrušuj sa, tebe to škodí!... Nevšímaj si to!...

MATKA. Ako si to mám nevšimnúť, nepočuješ, aké somariny hovorí – mŕtvola v paneli!... Preskočilo mu!...

OTEC. Neznervózňuj sa!...

MATKA. Ako sa neznervózňovať!... Mŕtvola v paneli!...

TICHOV. Čistá práca. Po taliansky.

MATKA. Prosím?

TICHOV. Vopchajú zavraždeného do betónu. Tam ho ani pánboh nenájde. Je tam takto do súdneho dňa. Alebo do prvého zametrasenia.

OTEC. Súdruh Tichov, vari pripúšťate...

MATKA. To je smiešne!... Tu predsa len sme inteligentní ľudia!... Nech ponecháme všetko iné stranou, no mŕtvola do panela sa jednoducho nemôže vmestiť.

TICHOV. To závisí od toho, ako sa to rozporcuje. Ak to vezmeš od pliecka, a stehná spracuješ oddelene – je to bez problému. Môžeš tam aj dve mŕtvoly napchať.

OTEC. Súdruh Tichov!...

TICHOV. To je ľahké. Ťažšie je zistiť, kto je vo vnútri.

SYN. Azda len nie stará mať?

OTEC. Ako by to mohla byť stará mať, keď pred necelými tromi hodinami sa pobrala na strechu!...

SYN. Len sa pýtam!...

MATKA. Najlepšie bude, ak sa vôbec nebudeš viac ozývať. Návšteva u suseda sa na tebe prejavila mimoriadne zle!...

OTEC. S takými vecami sa žarty nerobia!...

TICHOV. A čo robí stará mať na streche o takomto čase?

Pauza. Otec a Matka sa na seba zadávajú. Sú zmätení.

OTEC. Ako vám to povedať... ona... *(Nemôže dokončiť.)*

TICHOV. Koľko má rokov?

OTEC. Osemdesiat.

TICHOV. Nie je troška pristará na holuba?

OTEC (*Vývedený z konceptu.*) Nno... súdruh Tichov... ona... moja matka... je dedinský človek...

TICHOV. A z toho dôvodu ju držíte na streche?... Nuž veď my všetci sme z dediny!... Čože – všetci si máme sadnúť hore?... Celé Bulharsko?

OTEC. Nerozumeli ste mi...

MATKA. Ona je troška zvláštna, človek ju musí poznať, aby ju pochopil.

OTEC. Mm, súdruh Tichov, azda si len nemyslíte, že ona sedí hore na škridlách?... Tam je plošina, sušíme tam bielizeň a starí sa tam často schádzajú... Je tam viac vzduchu, lebo dole sú samé panely, chápete, však?... My sme si zvykli, ani oni...

TICHOV (*Hrubo ho preruší.*) Je to tvoja matka?

OTEC. Moja matka, avšak...

TICHOV (*Náhle sa rozzúri.*) Bez „avšak“!... Nijaké „avšak“, keď hovoríš o matke!... Nemáš čo vravieť „avšak“!... Je to tvoja matka, alebo nie je to tvoja matka?!?

OTEC (*Zmätený.*) Je to moja matka.

TICHOV Ty vieš, čo znamená matka?

OTEC. Viem, súdruh Tichov.

TICHOV. Nič nevieš, ty, iba sú myslíš, že vieš!... Teraz ja ti poviem, čo je matka. Poznáš ty tie kresby, kde zem držia tri slony?... Oceány, lode, korytnačky, hory, ľudia – a všetko toto na slonoch...

OTEC. Áno, to je stará predstava o...

TICHOV (*Preruší ho.*) Poznáš ich, pýtam sa?!?!?

OTEC. Áno, videl som ich.

TICHOV. No a tých slonov zas drží matka!... Teda, oceány, lode, korytnačky, hory, slony, a pod slonmi – jedna žena. Matka!... A ty túto ženu vystrnad'uješ na strechu!...

OTEC. Súdruh, Tichov...

TICHOV. Bez „súdruh Tichov“!... Keď z matky robíš holuba – nie som pre teba „súdruh Tichov“, nie je to tak?... Teraz „súdruh Tichov“!... Tak čo, je ti jasné, čo stváraš?... Obraciaš všetko hlavou dole!... Tvoja matka nie ti je dáždňík, aby si ho otváral a zatváral, kedy chceš!!!... Keď prší – ho otváraš, keď neprší – ho zatváraš!... Alebo ho vystrnad'uješ na strechu!...

OTEC. Nieže tak, súdruh Tichov...

TICHOV. Eskimáci ich hádžu medveďom, a ty ju hádžeš na škridly!... Akýže je rozdiel medzi tebou a eskimákom?...

Tichov sa hnevá stále viac a viac, vstane, začne chodiť sem a tam... Zmeravená rodina ho pozoruje... Nevedia čo robiť...

TICHOV. Na škridly!... (*Prechádza sa.*) Okolo komína!... (*Prechádza sa.*) ... Po riniach!...

Sesternica, ktorú upútali Tichovove výkriky, zastane vo dverách spálne. Nestačí ani otvoriť ústa, aby sa spýtala, či sa má zobliecť, Tichov rozzúrene na ňu zreve.

TICHOV. Strať sa!...

Sesternica pokrčí plecami, otočí sa a zatvorí za sebou na spálňu dvere. Tichov sa naďalej prechádza ako tiger, potom sa naraz zastaví pred torzom z lešteného bronzu, nahnevane ho schmatne a obráti ho naopak. Potom sa ďalej prechádza sem a tam...

TICHOV. Matka!... (*Ďalej sa rozzúrený prechádza sem a tam.*) A ak odfrnkne?...

OTEC. Prosím?

TICHOV. Ak odfrnkne, sa pýtam?... Ak odletí?!?!

OTEC. Ako odletí... Nemôže lietať.

TICHOV. Vravíš... nemôže?!?

OTEC. Áno...

TICHOV. Matka nemôže?!?!

OTEC. No áno... nakoľko viem... nemôže...

TICHOV. Matka všetko môže!... Zapamätaj si to odo mňa!... Ona je to jediné niečo, čo všetko môže!...

OTEC. Zapamätám si to, súdruh Tichov.

TICHOV (*Nečakane.*) Máte vystužovacie plátno?

OTEC. Máme, súdruh Tichov.

TICHOV. A šijací stroj?

OTEC. Singerku, súdruh Tichov. Z roku 1934.

TICHOV. Endlovanie funguje?

OTEC. Funguje, súdruh Tichov.

TICHOV. A dierky. Vyšíva dierky?

OTEC. Samozrejme, súdruh Tichov. Má aj rámik na vyšívanie. Božidar!...

Marta!...

Matka a Syn rýchlo odídu, aby priniesli materiály na šitie a stroj. Tichov si zoblečie sako, pozorne si vyhrnie rukávy košele, popretahuje prsty svojich rúk. Otec vezme stoličku od stola a postaví ju do stredu haly. V tom čase vojde Syn, ktorý pred sebou tlačí šijací stroj singerku. Za ním kráča Matka, ktorá nesie veľkú kopu materiálov na šitie – vatú, vystužovacie plátno atď. Syn dotlačí stroj k stoličke. Otec prinesie ešte jednu stoličku, na ktorú položia materiály na šitie. A so zbožnou úctou sa rozostavia okolo stroja. Tichov s koncentrovanou, zahĺbenou tvárou si sadá za stroj. Pohladká ho s nežným pohybom a so šikovnými gestami preveruje rozličné časti. Podobá sa, pripomína klaviristu, veľkého virtuóza pred začatím koncertu svojho života. Hlboko sa nadýchne a... začne. Šije. Podkladá vystužovacie plátno, kladie vatú, robí obraty, tlačí nohami, aby stroj fungoval... Šije s opojením, tvár sa mu vyjasňuje, stáva sa dobrou, usmievavou, s celou svojou podstatou sa Tichov zúčastňuje na šití... Strihá nožnicami... podkladá... meria metrom... obracia kúsok... Napokon odstrihne nit veľkými nožnicami. Zastaví. Dýcha z plných pľúc, usmiaty...

TICHOV. Celý život som túžil stať sa krajčírom. Už od malička. V noci ležím a predstavujem si, ako strihám nožnicami, podšívam vystužovacie plátno, vyšívam dierky... Rozžeravené uhlie sipí v žehličke, dymí, krieda sa belie na pulte, a ja mám upraviť klopky!... V rohu stojí šijací stroj... Singerka!... Aj meno krajčírstva som si vymyslel! – Malá Ázia... (Pauza.) ... A stal som sa kuchárom!

Tichov si sťažka povzdychne, vstane od stroja a pristúpi k stolu. Roztržito si vezme kúsok mäsa, je...

TICHOV. Prepelica?

OTEC. Prepelica, súdruh Tichov. Úplne čerstvá. Teraz síce nie je sezóna, ale keď sa dozvedeli!, že je to pre vás, dovolili odstreliť jeden-dva tucty...

TICHOV (*Žuje.*) Prešpikovaná slaninkou...

MATKA (*Znepokojená.*) Nemáte ju rád prešpikovanú?

TICHOV. Ja prepelice nejem. Prepelice má rád šéf, avšak on ničomu nerozumie. Keď mu robím prepelicu, pečenú v baklažáne, chce, aby som na baklažáne odstránil stonku. Ale tá sa neodstraňuje, ona sa len nareže, aby sa takto urobil vrchnáčik. Lebo baklažán vydlabneme, natrieme ho zvnútra maslom, potom vopcháme prepelicu a uzatvoríme vrchnáčikom. A keby sme to odrezali, čím by sme uzatvorili?... To už nie je prepelica v baklažáne!... To je vlastne sarma!...

Tichov si ešte ťažšie povzdychne, ťažké sú jeho problémy, tieto konflikty so šéfom, avšak, čo sa dá robiť, to je život. Pauza.

SYN. V tejto situácii mám priviesť starú mamu, alebo nie?

OTEC. Božidar, neprekážaj!...

TICHOV (*Nechápe.*) Akú starú mamu?

SYN. Ktorá je na streche. Matku! . . .

TICHOV (*Dovtípi sa.*) Á-á-á...

MATKA. Božidar, nenariaďuj súdruhovi Tichovovi, čo má robiť!... Súdruh Tichov vie!...

TICHOV. A čože robí na streche?

OTEC. Nuž... ved'...

TICHOV. Prived' ju.

Syn odíde, aby priviedol starú mať zo strechy. Tichov si sadne k stolu. Matka a Otec si taktiež sadnú.

MATKA. Možno by sme mali vysvetliť súdruhovi Tichovovi, že tvoja matka je trošku zvláštna.

TICHOV. Čo je na nej zvláštne? (Je.)

OTEC. Stará žena, súdruh Tichov, a ani do školy nechodila.

TICHOV. Ani ja som nechodil. (Je.) Vtedy pokrokovejší nechodili.

OTEC. To je tok... ale ona práve... ako vám to povedať... to nie je veľmi na rozprávanie... ona je bojovníčka práve proti pokroku...

TICHOV. Proti pokroku?... (Pije.)

OTEC. Áno. Proti novému. Sama sa aj tak predstavuje – Rada Antonovová, bojovníčka proti novému.

TICHOV. Tu ma usadiš. Všetci bojovníci, čo som ich stretol, všetci sa bili za nové. Proti – to bude môj prvý prípad.

OTEC. Ale ideové motívy ju k tomu nevedú, súdruh Tichov, aby ste si to náhodou nemysleli, ona ani potuchy nemá o ideológii. Ved' vám hovorím, nemá nijaké vzdelanie, vie sa len podpísať.

MATKA. Živelne. Bezmyšlienkovite.

TICHOV. A proti čomu bojuje?

OTEC. Proti všetkému novému – vedeckým objavom, technickej revolúcii, urbanizácii, robotizácii... vôbec proti pokroku.

TICHOV. Totálne?

OTEC. Totálne.

TICHOV. Bravo. A aká je jej koncepcia?

OTEC. Nemá koncepciu.

TICHOV. A to už ako?... Nijakú?

OTEC. Akáže tam koncepcia, súdruh Tichov, ona celý život navliekala tabak.

TICHOV. Ale nemožno to len tak... bez hesla... Proletári všetkých krajín, spojte sa! Čo?

OTEC. Vraví, že teraz človekovi nie je dobre.

TICHOV. Akému človekovi?

OTEC. Všetkým ľuďom.

TICHOV. Aha.

OTEC. A že – o čo viac ide človek dopredu, o to je horšie. Je osamotenejší. A čím ďalej, tým viac sa vzdľahuje.

TICHOV. Od čoho sa vzdľahuje?

OTEC. Od seba samého sa vzdľahuje. A od iných ľudí... Aj od prírody. Vôbec, od všetkého... Čo má zmysel.

TICHOV. Uf!...

OTEC. Nikto nemá na nič čas, nie je s ničím spokojný a nemá nič rád. Tak vraví.

TICHOV. Pozrimeže ju!...

OTEC. Negramotná žena, súdruh Tichov... Čo už s ňou narobíš?...

TICHOV. Negramotná, avšak sa vzdáľuje.

MATKA. Čistá voluntaristika, súdruh Tichov, živel.

TICHOV. Dačo iné ešte hovorí?

OTEC. A, vraví, čo tá toho navraví...

TICHOV. Čo napríklad?

OTEC. Nno... napríklad vraví, čo ho len toľko vychvaľujete ten váš pokrok – na jar hnojíte lietadlami, a na jeseň zaorávate to, čo sa urodilo, traktormi. Lebo sa vám to nechce pozbierať. Bolo by lepšie, vraví, keby ste orali Volmi, ale všetko pozberali. Aspoň škody nenarobíte.

TICHOV. Čertovská baba!... Teda, bojuje proti novému?

MATKA. Bojuje, súdruh Tichov. Dieťa v škole učia na počítačoch, ona ho doma učí pliesť košíky. Oni ho učia integrálne schémy, ona ho učí variť zelinky. Mali sme veľký problém, kým sme ho odučili veštiť...

TICHOV (*So záujmom.*) A odučili ste ho?

MATKA. Ťažko, ale sme ho odučili. Podľa hviezd poznáva, podľa trávy predvída, podľa vody ukazuje... Priamo osemnásť storočie!... No odučil sa!...

TICHOV. Škoda. Mohol mi veštiť.

MATKA. Neznepokojujte sa, súdruh Tichov, jeho stará mať vám bude veštiť, niet nad ňu.

SYN (*Vojde.*) Niet jej.

OTEC. Ako to – niet jej?

SYN. Nuž tak, niet jej. Niet nikoho na streche.

MATKA. Počuj, ak zasa servíruješ jeden z tvojich žartov...

SYN. Nijaký žart neservírujem – na streche nie je nikto.

OTEC. Si si istý?

SYN. Môžeš si to preveriť. Pýtal som sa aj jej priatelia – vôbec sa tam nemihla.

OTEC. Ja sám som ju vyprevadil na strechu!...

MATKA. Z tej ženy sa zbláznim!...

TICHOV. Ej, azda ste ju nevopchali do panela?... Aby sused nebudaj nemal pravdu?!... A ešte mi tu rozprávate taľafatky!...

OTEC. Súdruh Tichov!...

TICHOV. Lebo, ak pozeráme na fakty, k čomu dospievame? Po prvé – je človek v paneli. Po druhé – starej matere niet.

MATKA. Dospievame, že sused je absolútny podliak!... Keby ste ho poznali, neuverili by ste mu ani jediné slovo. On môže povedať, že v paneli je zabetónovaná celá rodina!... Ten človek len-lenže ma nepriviedol do hrobu, a teraz vy mu veríte!... (*Rozplače sa.*)

OTEC. Upokoj sa, prosím ťa, súdruh Tichov nevie...

MATKA. Ako sa mám upokojiť... Keď nervy mám absolútne zničené... A to práve od neho... (*Plače.*)

SYN. Nezačínaj teraz zase s tou históriou... Zasa ochorieš...

MATKA. Ľahko sa ti povie „nezačínaj“... Pýtaš sa ma... (*Plače.*)

OTEC. Súdruh Tichov iba povedal: „Ak pozeráme na fakty“, nič iné nepovedal!...

MATKA. Dobre, nech pozeráme na fakty!... Aké sú fakty? (*Tichovovi.*)

Začiatkom decembra minulého roku naraz začínam počúvať kohútie kikiríkanie. Počujem ho úplne jasne, akoby mi kikiríkal v žalúdku. V okruhu s polomerom

dvadsať kilometrov nie je nijaký kohút. Otvorím vtedy učebnicu psychiatrie a na siedmej strane nájdem presné symptómy – hlas kohúta, v zriedkavých prípadoch kukučky, je netypický Brockhausenov syndróm. Koniec, vravím si, zbláznila som sa... To z tohto života. Vravím to Ivanovi, ale on – ty si blázon, vraví, akože môžeš mať netypický Brockhausenov syndróm, veď včera ti nič nebolo. Veď presne to ti rozprávam, vravím, že som blázon. Prepadneme psychiatriu a vravíme im: „Súdruhovia, pomoc, mám netypický Brockhausenov syndróm!“... Vysmievajú sa mi, vyšetrujú ma, avšak, nakoniec vylezie z toho Brockhausen. Začne sa úmorné liečenie, schôdzky, terapie, lieky... No nič nepomáha. Kohúta počujem tak jasno, ako aj predtým. Pridajú injekcie, elektrické šoky, lasery – ale výsledok žiadny. Hospitalizujú ma na psychiatrii, ležím, umieram už, a vtedy dorazí Ivan a vraví: „Hybaj, domov!“ Nemôžem, vravím, mám Brockhausena. „Žiadneho Brockhausena nemáš, vraví mi on, ale tamten špinavec, sused, má kohúta! Dvadsať ráz som sa ho pýtal, no stále zapieral!“ Ale nachytal ho!...

TICHOV. Suseda?

MATKA. Suseda!... A nielen kohúta, ale aj dve sliepky, choval ich v šatníku, ktorý sa nachádza pri mojej izbe. Báľ sa, že mu ich zoberú, ak sa na to príde, preto ich schovával. Môj muž ho chcel zabiť, ale on utiekol na vidiek a ukrýval sa tam tri mesiace. Nuž, taký je náš sused, a vy mu veríte.

OTEC. Vtedy mu to prešlo, ale teraz mu to neprejde.

TICHOV. Ak stará mať nie je v paneli, potom

kde je?

MATKA. Na túto otázku ani pán boh vám nemôže dať odpoveď. Môže byť aspoň na päťdesiatich miestach... Ona neobsadí na jednom mieste... Môže byť v susednom vchode, môže byť v Ilienciach, ale môže byť aj v bare Sofia... pre ňu neplatí nijaká logika... No jedno vám môžem povedať s určitosťou – nie je v paneli. Aspoň my sme ju tam nevopchali.

TICHOV. Ja jeho mater!... Najviac nenávidím, keď mi niečo nie je jasné!...
Potom kto je v paneli?

MATKA. Prečo vôbec má byť niekto v paneli?

TICHOV (*Hnevá sa.*) No dobre, ale potom toto je čo?... (*Ukazuje na mamuta.*)
... Mamut?... Prízrak... Kráľovič Marko?... No?...

MATKA (*Mlčí.*)

TICHOV. Tak povedzte!... A tu, teda, je spáchaný zločin?!?

OTEC. Čo to hovoríte, kto by tu spáchal zločin?

TICHOV. Ja neviem, kto by ho spáchal! Ja len viem, že nič neviem!... Neviem,
čo to je!... (*Ukazuje na mamuta.*) ... Neviem, kde je stará mať!... A neviem, kto
je v paneli!... Keď mi poviete všetko toto, potom budeme hovoriť!... (*Nahnevany
Tichov odchádza.*)

*Uprostred haly, pri sviatočne prestretom stole, zostávajú Matka, Otec a Syn.
Mlčia. Pauza.*

OTEC. Všetko je v háji. Zostávame v našej milej vlasti – Bulharskej ľudovej
republike. Ako poslední vlastenci.

MATKA. Nemôžem tomu uveriť!...

OTEC. „Pýtajú sa ma, kde mi jej zora osvietila prvú cestu“... A tak ďalej...
Viedeň, pravdaže, nám neosvietila!...

MATKA. Je to absolútne nehorázne, absolútne nehorázne!...

OTEC. Straus, Mozart – všetko vzal čert!...

MATKA. Nie, nemôžem tomu uveriť!...

OTEC. Na peknom modrom Dunaji!... Od Oriachova po Tutrakan!...

MATKA. Možno nie je všetko stratené?...

OTEC. V čo ešte dúfaš? Tichov si myslí, že sme ju zabetónovali do panela!...

Alebo že skočila zo strechy!... Že odfrnkla!...

MATKA. Pretože Božidar sa správal ako pochybý!...

OTEC (*Synovi.*) Keby si mal troška rozumu, bol by si povedal, že oproti je potrubie prasknuté a basta!... Odídeš, vrátiš sa a povieš – je prasknuté, všetko utonulo vo vode, plávajú vnútri ako kačice... A basta – ideme do Viedne!...

SYN (*Mlčí.*)

OTEC. Išli sme sa potrať, aby sme ti naznačili! Avšak, ty – nie!... Bľaboceš, ako vždy!...

MATKA. On to robí naschvál!...

OTEC. Zabiť by ťa bolo málo!...

SYN (*Mlčí.*)

MATKA (*Otcovi.*) Avšak aj ty, so svojou rozviedkou!... Nemá rád starých ľudí!... Vraj mu pripomínajú starobu!...

OTEC. Ale to, o tom šití, sa ukázalo, že je pravda, nie?!? Aj o vystužovacom plátne?!? Aj to – o hrozienkach by bolo vysvitlo, že je pravda, avšak, nestačili sme sa dostať k nim!... Aj o prepeliciach!...

MATKA. O prepeliciach – nie! Prepelice má rád jeho šéf!...

OTEC. Vieš čo, ja osem mesiacov pripravujem túto operáciu, ty teraz mne budeš rozprávať, čo má rád Tichov, a čo nie. Je pravda, prešvihli sme to s mojou matkou, ale komu to mohlo zapáliť, že ona, okrem toho, že je stará osoba, je aj matka!... O tejto jeho mánii som nič nevedel!... My sme ju vystrnadili hore ako

starú osobu, ale on ju chce dolu ako matku!... Absolútne idiotstvo!... Predvídaj také dačo!...

MATKA. A tento mamut!... Odkiaľ sa vzal presne teraz!...

OTEC. Veď ti vravím – absolútne idiotstvo!...

MATKA. Čo je to teda?

OTEC. Odkiaľ to mám vedieť?!?!

MATKA. Ale predsa sa to musí nejako vysvetliť!...

OTEC. Azda si nemyslíš aj ty, že som zabil svoju matku a vopchal do panela?

MATKA. Potom je to čo?

OTEC. Nevieť!... Prečo všetko ja mám vedieť!... Povedz raz ty!...

SYN (*Mlčanlivo vykročí.*)

OTEC. Kam?

SYN. Pozrieť, kde je stará mama.

MATKA. Prestaň s tou tvou starou materou!... Nič sa jej nemôže stať!... Je nesmrteľná!... Tá môže dva mesiace pobudnúť vo vysokej peci a bude jej len o čosi teplejšie!...

SYN (*Znova vykročí.*)

MATKA (*Kričí.*) Dost' si už myslel na svoju starú mater, pomysli aj na nás!...

(*Syn odíde.*) Nie, už z toho švihne aj mne!... Takto to už ďalej nejde!... (*Zrúti sa na stoličku a zatvorí oči. Pauza.*)

OTEC (*Zúfalý z osudu.*) Celý rok jednotaj praská potrubie, teraz – po celej dĺžke je dobré!!!

V tejto chvíli do haly vojde Kosiški, sused, ktorý býva o dve poschodia vyššie alebo nižšie, a stály Otcov šachový partner.

OTEC. Á, nie!... Nijaký šach!... Teraz vôbec nemám chuť na šach! Prosím ťa!...

KOSIŠKI. Ani ja nemám!...

OTEC. Nie, nie, poznám ja tie tvoje ťahy. Nikdy nemáš chuť hrať a od šachovnice sa neodtrhneme do štvrtej rána. Prosím ťa!... Teraz vôbec nemám náladu na tvoju povestnú Grunfeldovu obranu!...

KOSIŠKI. Verím ti!

OTEC. Počuj, stav je 1245 ku 678 pre teba. Vedieš. Daj mi teraz trochu pokoj.

KOSIŠKI. Ja ti dám, avšak, prokurátor ti nedá.

OTEC. Aký prokurátor? Azda si len nezavolať aj prokurátora teraz, aby sme hrali turnaj?... Dnes večer nemôžem!...

KOSIŠKI (*Ticho.*) Ivan, ja vravím, aby ste sa išli prihlásiť, ste inteligentní ľudia!...

OTEC. Tak dobre, vzdávam sa, len mi daj pokoj!... Pripíš si ešte jedno víťazstvo!...

KOSIŠKI. Prokurátorovi sa vzdaj, nie mne!...

OTEC (*Pozrie naň.*) Ty... o čom to hovoríš?

KOSIŠKI. Naše väznice sú teraz slnečné, večer pozerajú Zo sveta a z domova, ale funguje tam aj ochotnícke divadlo. Nie je to až také hrozné.

OTEC. O akých väzniciach to hovoríš?!?!

KOSIŠKI. O našich. Naše súdnictvo je spravodlivé, udeľujú sa aj amnestie, môžete sa z toho aj dostať. Obzvlášť, ak sa sami prihlásite.

OTEC. Prečo sa máme prihlásiť?

KOSIŠKI. Nieže tak, Ivan, ste inteligentní ľudia...

OTEC. Len zato by nás mali obesiť?... Znova?...

KOSIŠKI. Veľmi dobre vieš začo!... A je čas, aby si sa dozvedel aj iné – ak som hral s tebou šach, robil som to, aby som ťa sledoval. Lebo, už od samého začiatku si mi bol podozrivý.

OTEC. Aj teraz môžem povedať, že vôbec to nie je náhoda, že končíš práve takto.

OTEC. Ako?

KOSIŠKI. Ako vrah. Pritom, vlastnej matky. Pritom, ste ju vopchali aj do panela. A si docent!...

OTEC. Kosiški, počuješ, čo hovoríš?

KOSIŠKI. Je to zbytočné, Antonov. Uľahči si svedomiu a prihlás sa sám. Nech nedôjde ku krajnostiam.

MATKA. Nie, zblázniem!... Ak mi servírujú teraz aj toto!...

KOSIŠKI. Verejnosť vie.

OTEC. Aká verejnosť?

KOSIŠKI. Naša.

OTEC. Pokroková verejnosť?

KOSIŠKI. Nie je nutná irónia. Jediné, čo je nutné, je pokánie.

MATKA. Jemu preskočilo. Vravela som ti, aby ste nehrali tak veľa šach.

KOSIŠKI. Obdivuhodná chladnokrvnosť, to už áno. Klobúk dolu!... A to pred telesnou schránkou!...

OTEC. Pred akou schránkou?

KOSIŠKI (*Ukáže na mamuta.*) Babky Rady. (*Mlčky sa ukloní pred mamutom.*)

OTEC. Kosiški, ale tebe naozaj preskočilo!... Ako môžeš pripustiť, že sme schopní takého dačoho?!?! Pritom veľmi dobre poznáš suseda, vieš, aké slabomyseľnosti tára!... Aj mňa poznáš!...

KOSIŠKI. Nepoznám ťa. Myslel som si, že ťa poznám. Na začiatku. No pomaly-pomalučky som ťa spoznal.

MATKA. Ihneď ho vyhod'!...

OTEC. Kosiški, ešte pred pár hodinami si bol normálny človek.

KOSIŠKI. Keď budeš zapierať, nič nedosiahneš. Len predĺžiš agóniu.

OTEC. Ty nechápeš, že sa nemám k čomu priznať?!?!

KOSIŠKI (*Krúti hlavou.*) Oni majú počítače.

OTEC. Kto oni?

KOSIŠKI. Orgány.

OTEC. Čo s tým majú orgány?... Ja sa teba pýtam – ako môžeš pripustiť, že by som mohol zabiť svoju matku?!?!

KOSIŠKI. Obyčajná nitôčka im stačí, aby za tri hodiny našli vraha. A nemôžeš sa vykrútiť. Spektrálna analýza.

MATKA. Ak ho v momente nevyhodíš...

OTEC. Kosiški!...

KOSIŠKI. Bude lepšie, keď sa prihlásite sami, aby sme nekompromitovali blok. Lebo verejnosť bude signalizovať. Ak už nesignalizovala. Nemáte veľa času.

OTEC. Teda tak, Kosiški...

KOSIŠKI. Ja som čestný človek. Som účastník bojov, aj v ilegálnej tlačiarňi som mal účasť, a nechcem teraz, aby padla na mňa škvrna... Len preto, že som s tebou hral šach...

MATKA (*Hodí po ňom torzo z lešteného bronzu.*) A torzo nechceš, aby na teba padlo!... Á!... (*Hľadá ešte niečo na hodenie.*) A... vázu nechceš, aby na teba padla!... (*Hodí vázu.*) ... A... fľaša... (*Hodí fľašu s vínom.*) ... nechceš! (*Kosiški ledva uniká pred predmetmi, uteká.*)

OTEC. Marta!...

KOSIŠKI (*Už pri dverách.*) Teda, už zabíjate rad-radom?... A tým, čo sa vám dostane pod ruku?... Veľmi dobre!...

OTEC (*Vreští.*) Von!... Von!... Zmizni!... (*Kosiški zmizne. Matka sa nervózne prechádza. Otec mlčí. Matka, mimochodom, s mlčanlivou zúrivosťou hodí o zem ešte jednu vázu. Nad'alej chodí sem a tam.*)

MATKA. Koľkokrát som ti povedala – buď opatrný s tou tvojou matkou, raz nám môže čosi také vyviesť, že sa budeme čudovať, čo robiť. Aj nám vyviedla!...

OTEC. Ako – buď opatrný?... Po prvé, zistil som, že Tichov neznáša starých ľudí, vrásky a studené nápoje. Po druhé, ty vieš, aká je, keby som ju nebol poslal na strechu, ktovie, čo by natárala pred Tichovom!... S jej teóriami!... Kuchár, kuchár, ale vieš ty, ako bude reagovať, pedsa mu je zverený zažívacie trakt... osoby najvyššieho nomenklatúrneho rangu!...

MATKA. Ale nie je babka ako babka, aby uplietla dáky sveter, alebo vyvaľkala štrúdlu, no ona sa posadí a začne debatovať o tom, čo je to socializmus, a či má on u nás pôdu!...

OTEC. Štrúdle robí.

MATKA. Robí!... Videl si, čo urobila naposledy!...

OTEC. Čo mám robiť – matku si nevyberáme!...

MATKA. Margaret Thatcherová sa zoberá menej politikou!...

OTEC. Aká politika – dedinské hlúposti...

MATKA. Dedinské, mestské – Viedeň nám unikla.

OTEC. Nepripomínaj mi to, lebo... (*Vstane a nervózne sa začne prechádzať sem a tam.*) A všetko bolo hotové... bolo hotové...

MATKA. Nebudem nám pripomínať, život ti bude pripomínať. Každý deň.

OTEC (*Zaství sa.*) Myslíš, že už nie je nijaká nádej?

MATKA. Ty prechovávaš ešte nejaké nádeje... (*Nervózne sa smeje.*) Ha-ha!...

OTEC. Prečo? Keď sa vráti mama, ozvem sa Tichovovi...

MATKA. A ak sa nevráti?

OTEC. Čo chceš tým povedať?

MATKA. Inokedy, vždy, skôr než odíde, sa s nami poháda.

OTEC. Prosto zabudla na to.

MATKA. Po prvý raz za desať rokov.

OTEC. Ehm, aj ona je človek.

MATKA. Neviem. Ale nepáči sa mi to. V poslednom čase sa mi vôbec nepáčila. Možno sme jej mali povedať o Viedni. Aby sa to nedozvedela od susedov.

OTEC. Čo sme jej mali povedať, keď to nebolo hotové...

MATKA. A okrem toho, mamut musí zmiznúť. (*Ukazuje naň.*) Vráti sa, nevráti sa tvoja matka, on tu nemá čo byť. Pamätáš sa, čo povedal Tichov. To je podmienka.

OTEC. Pamätám sa. Božidar mu naplnil hlavu rozličnými hlúposťami, panelovými príznakmi, neodhalenými zločinmi, teraz choď a vytlač mu to z hlavy!...

MATKA. O susedoch už ani nehovoriac. Oni nás už obesili na šibenici. Na čele s твоjím priateľom Kosišským.

OTEC (*Zachmúrene.*) Poponáhlal sa, aby si umyl ruky. Dištancoval sa!...

MATKA. Pokiaľ je tu mamut, reči neprestanú. Kto vie, koľko signálov prichádza do orgánov. Päť vchodov, po tridsať bytov...

OTEC. Otázka je, ako ho odstrániť?... (*Pauza.*)

MATKA. Nevieme, akej je podstaty. (*Pauza.*)

OTEC. Nno, čím viacej myslím, tým viacej sa presviedčam, že je to vlhčina. Nemôže to byť iné. Je niekde prasknuté potrubie, nemôže nebyť. Nežijeme vo Švajčiarsku!... Sused si najskôr asi z Božidara vystrelil.

MATKA. V tom som si istá.

OTEC. A to naše trdlo makové uverilo. Až na to, aký je ten tarandák!...

MATKA. Zatajil!... Ako kohúta!... Aby nemusel platiť!... A kto vie, aké potoky vody tečú teraz v jeho byte!...

OTEC (*Zamyslene.*) Neverím, že by ešte tieklo.

MATKA. Prečo?

OTEC. Škvrna by sa zväčšovala. A teda aj mamut by bol väčší. A on sa nehýbe. Stále je rovnaký.

MATKA. Potom čo?

OTEC. Najskôr zastavil vodu, alebo odstránil poruchu, ale vlhčina už presiakla a vyrazila v našom byte.

MATKA. A teraz hádže vinu na nás!... Presne tak – to je jeho štýl!...

OTEC. Za tejto situácie, musíme odstrániť vlhčinu.

MATKA. Ako?

OTEC. Vysušíme ju. Ako močiar. Vytiahneme vlhčinu. Ja fénom, ty žehličkou. Ak sa do toho s vervou dáme z dvoch strán, zlikvidujeme mamuta, ani sa nenazdáme.

MATKA. Ivan, ty si génus!...

OTEC. Aj oni sú ľudia ako všetci.

Matka vyjde a vráti sa so žehličkou a fénom. Za ten čas, kým Matka nie je prítomná, Otec zamyslene rukou ohmatáva mamuta, poklepkáva po ňom ako skúsený lekár... tlačí prstami... Zapnú prístroje a začnú osušovať mamuta...

OTEC. Z času na čas musíme po ňom prejsť vysávačom, aby sme ho ochladili.

MATKA. Prinesiem ho. (*Sušia.*) ... Keď zmizne, zavoláme Tichovovi a povieme mu, že vlastne všetko to bolo od sviec. Boli natreté. Božidar sa priznal, jedna z jeho provokácií, veď teraz mladí ľudia sú revolucionári... Aké bolo to zloženie?

OTEC. Rozotreté srdce draka a žľč čiernej vretenice.

MATKA. Nebola to žľč.

OTEC. Srdce a žľč.

MATKA. Nebola to pečeň?

OTEC. Vretenice nemajú pečeň.

MATKA. Prečo by nemali?

OTEC. Počuj, veľmi dobre viem recept – rozotreté srdce draka a žľč čiernej vretenice!... (*Sušia najenergetickejším spôsobom.*)

MATKA. Dobre... A povieme mu...

OTEC. A kde zohnal draka?

MATKA. Od vysokoškoláka. Čínskeho vysokoškoláka.

OTEC. Musíme si overiť, či sú u nás čínski vysokoškoláci.

MATKA. Alebo vietnamskí. Aj vo Vietname majú draky.

OTEC. A keďže v našich podmienkach sa halucinácie rozptyľujú oveľa pomalšie, mamut zmizol o niekoľko minút po jeho odchode.

MATKA. Vyparil sa.

OTEC. Čo bude zodpovedať pravde, lebo on sa o chvíľu skutočne vyparí.

MATKA. Ale musíme na to pripraviť Božidara. Aby zasa všetko nepokazil.

OTEC. To nechaj na mňa. Tentoraz... (*Energicky sušia.*) Počuj, keď zmizne mamut, prečo by sme mu nepovedali pravdu – že sme ho vysušili?...

MATKA. Pravda je najpochybnejšia – nie je prasknuté potrubie, avšak je vlhčina, a že sused klamal... To je veľmi zložité pre Tichova. Halucinácie sú najistejšie. Sviece, srdce draka, žľč vretenice – prosto a jasne. (*Nad'alej energicky sušia. Pauza.*)

MATKA. Zdá sa mi, že by už mal miznúť... (*Zúrivo hladí žehličkou.*)

OTEC. Alebo aspoň jedna jeho noha... (*Suší nohu fénom.*)

MATKA. Keby bol živý, už dávno by sme ho upiekli!... (*Hladí.*)

OTEC. Keby aspoň menil farbu... (*Obaja pracujú určitý čas mlčky.*)

MATKA (*Odloží žehličku bokom.*) Toto nie je vlhčina!...

OTEC. A čo je to podľa teba?

MATKA. Ešte trocha a podpálime dom, a to sa vôbec nehýbe. Ibaže by z druhej strany vytryskol prameň.

OTEC. Nemá ako.

MATKA. Viem, že nemá ako! Nesprávaj sa ako idiot!...

OTEC. Ešte chvíľku strpenia.

MATKA (*Iýbuchne.*) Akú chvíľku?... Ešte päť rokov?... Desať?... Koľko?... Čo, som ja azda korytnačka?!?! Prvých stopäťdesiat rokov budem trpieť, avšak druhých stopäťdesiat rokov už budem žiť ako človek!... Len sa pozri, na čo sa podobáme!... Inteligentní ľudia, každý s dvoma vysokými školami, na konci dvadsiateho storočia miništrujeme pred panelom a sušíme čosi, čo vlastne nevieme, čo je!... Voľajaký flák!...

OTEC. Marta...

MATKA. Mám už toho dosť... Dokedy mám trpieť?... A prečo? Aby sme sa zapáčili akémusi negramotnému kuchárovi!... Lebo od neho závisí náš život!... Prečo kupujeme vystužovacie plátно, nite a iné idiotstvá?... Prečo sa teraz plazíme po kolenách s týmito žehličkami?... Škvrna – škvrna, mamut-mamut, ja jeho mater, je tam toho, nech ide do čerta!... Nech susedia rozprávajú, čo chujú, a nech si myslí, čo chce Tichov, a vôbec, nech sa robí, čo chce – mám už toho dosť!... Aj ja som človek!... Mám už toho dosť!...

OTEC. Marta...

MATKA. Mám už toho dosť, aby som sa robila tupejšou, než sú títo analfabeti, rozumieš?... Tupejšou, než je ktorýkoľvek krajčír a nevzdelanejšou, než je ktorýkoľvek kuchár, čo nevie správne vyslovovať slová!... Čo je na tom zlé, že viem pravopis?... Trápim sa, avšak nemôžem ho zabudnúť!...

OTEC. Marta...

MATKA. Mám už toho dosť – všetkých tých kohútov v šatníkoch, sliepok po balkónoch a prepelíc, čo odchádzajú z tohto sveta hrdo, lebo ich bude konzumovať súdruh Tichov!...

OTEC. Prestaneš?... (*Obzerá sa.*)

MATKA. Aj teba mám už dosť, s tým tvojím „minulým neurčitým časom, čo v určitých prípadoch nadobúda funkciu budúceho času“!

OTEC. Čo chceš tým povedať?

MATKA. Si rovnaký ako tvoje definície – neurčitý, čo v určitých prípadoch nadobúda funkciu... Otca, manžela, budúceho času... A rozličné iné funkcie!...

OTEC. Čo, azda ja som vymyslel tento prekliaty... (*Naraz sa odmlčí, uprostred vety.*) ... Marta!...

MATKA. Spolužiak hrdinu, ale nie hrdina, s minulosťou, ale bez budúcnosti, pracuje s hláskami, a sám bezhlasný!...

OTEC. Marta!... Pozri!...

MATKA. Čo mám vidieť? Neželám si nič vidieť!...

OTEC. Pozri!... Niet ho!... Zmizol!...

Obaja uprú pohľad na miesto, kde predtým bol mamut. Teraz tam nič nie je, mamut naozaj zmizol. Podídu tam, ohmatávajú miesto, pozerajú, neveriac vlastným očiam...

OTEC. Zvíťazili sme!...

MATKA. Akoby sa do zeme prepadol. Akoby ho nikdy nebolo.

OTEC. Víťazstvo!... (*Otvára fľašu šampanského.*) ... Pime na víťazstvo!... (*Naleje, štrngnú si.*) Koniec!... Zmizol ako gáfor!... (*Chytí Matku, začne ju krútiť, tancujú valčík niekoľko krokov.*) Víťazstvo!

MATKA (*Sadne si na stoličku.*) Bože!... Skončilo sa to!...

OTEC. Čo som to rozprával!... Vysušíme ho ako nič!... Teraz zavoláme Tichovovi!...

MATKA. Počkaj, nech sa vráti Božidar. Aby zasa niečo nepoplietol... je dosť času... Teraz už máme čas... Och, celá som spotená, akoby som vysušila Štrkovecké jazero...

Dám si sprchu...

OTEC. O. K. Ja za ten čas očistím terén... (*Matka odíde.*) ... No najprv – jednu cigaretu!...

Otec sa usadí pohodlne do kresla, pomaly si zapáli cigaretu a s pôžitkom poťahuje a vypúšťa kľbká dymu... Pauza. Po niekoľkých sekundách počuť výkrik, od ktorého krv tuhne v žilách, a Matka sa vovalí v kúpacom plášti do haly.

OTEC (*Vyskočí.*) Čo je?

MATKA. On je v kúpeľni!...

OTEC. Kto je v kúpeľni?

MATKA. On. Mamut.

OTEC. To nie je možné. Veď sa vyparil! Akoby mohol byť v kúpeľni?

MATKA. Je v kúpeľni. Práve som sa zobliekala a uvidela som ho. Pozeral sa na mňa.

OTEC. To sa ti len zdalo.

MATKA. Vravím ti, že sa na mňa pozeral.

OTEC. Ako?

MATKA. Túžobne. Chlipne.

OTEC. Pýtam sa ťa, ako sa môže na teba pozerať, keď nemá oči!?!...

MATKA. Ja zase ti vravím, že sa na mňa pozeral. A to žiadostivo.

OTEC (*Hnevá sa.*) Ale ty sa zhadzuješ!... Prečo by sa práve na teba pozeral žiadostivo!... Po prvé – čím by sa na teba pozeral?... Po druhé – odkiaľ vieš, že je samec?... Sú aj mamuty samice. (*Tu tvárou Matky preblesne nenápadný úsmev.*) ... A po tretie – ty nie si jeho typ!...

MATKA. Prečože by som nebola jeho typ?

OTEC. Lebo nie si. Priveľmi intelektuálna si preň.

MATKA. To si myslíš ty.

OTEC. Im sa páčia... ženy... také... také... chcem povedať – macatejšie... Viacej hmota, než duch.

MATKA (*Urazene, prezerá sa.*) Hovoríš hlúposti.

OTEC. Ty hovoríš hlúposti. Ponajprv, nemá ako odísť do kúpeľne. Nemá ani oči, aby na teba pozeral zmyselne. A vôbec, toto Je obyčajný fľak. Škvrna. Nie je životná. Takže ani nepozera sexuálne, a ani nemôže byť v kúpeľni. Čo by tam robil?... Kúpil by sa?... Prosto fantáziu máš priveľmi popustenú. A aj nervy máš napnuté.

MATKA. Viac do kúpeľne nevojdem, a ty si hovor, čo chceš.

OTEC. Počuješ vôbec, čo hovoríš?!?! Rozmýšľaj troška!! Čo, ľúbostný trojuholník, áno? Ja, ty a mamut?...

MATKA. Nemám čo s tebou viac hovoriť. (*Sadne si do kresla.*)

OTEC. Nie, to Je fantastické!... Prednášateľ na hudobnej fakulte! Skladbu!... (*Naraz, vezmúc akoby niečo do úvahy, rázne zmení tón a svoje správanie.*) Si zdravá?... Marta!... Ako sa cítiš?

MARTA Zle. Nemôžem sa okúpať.

OTEC. O.K., O.K. Ihneď pôjdem do kúpeľne a vyženiem ho. Len sa neznepokojuj. Hneď teraz vyženieme toho sexuálneho maniaka!... Okamžite!... Vyhodím ho z balkóna!... (*On jej hovorí ako chorému dieťaťu.*) (*Odíde.*)

Matka zostane sama, zatvorí oči a pokúsi sa odreagovať. Po chvíľke do haly, zničený, vojde Otec.

OTEC. To nie je možné!... (*Matka nezareaguje, sedí so zatvorenými očami.*) To sa nedá!... (*Sadne si aj on k nej, je bezmocný.*)

Pauza. Ticho. Obaja sedia bezmocní a skleslí. V nasledujúcej chvíli sa hrmotne vovalí Kosiški. Otec znervóznene vyskočí hore. Matka zostáva nehybná v kresle.

KOSIŠKI. Pod'ťe si odviešť zviera!... Okamžite!... To takto ďalej nejde!...

OTEC. Aké zviera?!?!

KOSIŠKI. Mamuta! Ja som čestný človek a nestrpím nijaké zvieratá vo svojom dome!... Vy šírite túto nákazu! Pod'ťe a odveďte si ho, kým som vás nedal prokurátorovi! Toľký čas sme hrali šach my dvaja, ako bratia sme boli, a teraz púšťate mi rozličné zvieratá do môjho domu!... To je podľa vás susedstvo?... Inteligentní ľudia!... Sused choval mizerného kohúta a vy ste urobili taký randál,

chcel si ho zabiť, hľadal si ho po celom Bulharsku, a teraz mi strepete celého mamuta na hlavu a myslíte si, že ja to nechám len tak!... Zastrelím ťa a odsedím si to, lebo ja som čestný človek!... Ak vy máte zvieratá, strážte si ich, držte ich nakrátko, aby nešpinili naše príbytky!... Chcem, aby ste si ho ihneď odviezli!...

OTEC. Počkaj moment!... (*Odíde.*)

KOSIŠKI. Táto nákaza, čo rozsievate, vy, inteligenti, vám len tak ľahko neprejde!... Ľud všetko vidí!... Poženie vás k zodpovednosti!... (*Matka nereaguje.*)

OTEC (*Vojde so širokým úsmevom.*) Čo to ty hovoríš?...

KOSIŠKI. Neodkladne, v tejto sekunde, ihneď, si odved'te to zviera!

OTEC. Naše zviera je tu.

KOSIŠKI. Ako to je tu... Čo si vymýšľaš... (*Obzerá sa.*) Nie je tu!... Nepokúšaj sa ma oklamať!... Pozri, bolo tam!... A teraz je u nás!...

OTEC. To je druhé zviera.

KOSIŠKI. Ako to druhé?!?!

OTEC. Naše je v kúpeľni.

KOSIŠKI. Čo?!?!

OTEC. Je v kúpeľni.

KOSIŠKI. Čo robí v kúpeľni?

OTEC. Ak ti poviem, že sa kúpe, uveríš mi?

KOSIŠKI. Tieto ťahy na mňa neplatia.

OTEC. A ak ti poviem, že sa ta išiel napiť?

KOSIŠKI. Počuj... nezahrávaj sa so mnou... Neskúšaj moju trpezlivosť!

OTEC. Chod' a presvedč sa!... (*Usadí sa do kresla vedľa Matky.*)

Kosiški si ho pozorne prezrie, aby sa presvedčil, či si z neho nerobí posmech, po tomto rozhodne odíde a tvári sa ako človek, čo nepripustí, aby z neho robili idiota. Po chvíli vojde – úplne iný človek. Vchádza pomaly, zmenšený, zamyslený...

KOSIŠKI. Tak čo budeme teraz robiť?... S týmito mamutmi?...

OTEC. Ja vravím, aby si sa udal.

KOSIŠKI. Nieže tak, Ivan!

OTEC. Prečo? Naše väznice sú teraz slnečné, udeľujú sa aj amnestie, môže sa ti aj roztrhnúť povraz. Obzvlášť, ak sa udáš sám.

KOSIŠKI. Mám ťa ako za brata, ty teraz...

OTEC. Je to zbytočné, Kosiški, uľahči si svedomiu a udaj sa sám. Nech nedôjde ku krajnostiam. Verejnosť vie.

KOSIŠKI. Čo vie?

OTEC. Všetko. Keď budeš zapierať, nič nedosiahneš. Len predĺžiš agóniu.

KOSIŠKI. Ja som nič nevykonal. To všetko sa začalo u vás.

OTEC. Ako chrípka, nie?

KOSIŠKI. Moje svedomie je čisté.

OTEC. Oni majú komputery.

KOSIŠKI. Kto oni?

OTEC. Orgány.

KOSIŠKI. Nieže tak, Ivan, miesto toho, aby si ma upokojil a aby si mi povedal, čo mám robiť, ty teraz... To je tvoja ľudská spoluúčasť?...

OTEC. Bude lepšie, keď sa sám prihlásiš, aby si nekompromitoval blok. Lebo verejnosť bude signalizovať. Ak už nesignalizovala.

KOSIŠKI. Toto je teraz tá tvoja ľudskosť?

OTEC. Nemáš veľa času.

KOSIŠKI. Čo sme my, ľudia, takí!... Miesto toho, aby si mi teraz pomohol, aby si povedal, čo robiť s tým mamutom, ty sa mi vysmievaš! Je pravda, povedal som ti tieto veci, bol som hlúpy, ale teraz si ich ty budeš do smrti pamätať?

OTEC. Vieš čo, Kosiški, obom nám Je jasné, prečo sa objavuje mamut – pre spáchaný zločin. Ktorý nie je odhalený. My sme zabili babku Radu. A ty čo si vykonal? Len neluhaj, lebo verejnosť vie všetko. A len úprimné priznanie ti pomôže.

KOSIŠKI. Nič som nevykonal. Som čistý.

OTEC. Ty sám si mi povedal, že obyčajná nitôčka im stačí, aby za tri hodiny našli vraha. A nepomôžeš si. Čo sa teraz hráš na dieťa?

KOSIŠKI. Som čistý, Ivan.

OTEC. Aký zločin, hovor?...

KOSIŠKI. Aký zločin, nijaký zločin... polieval som kvety.

OTEC. Tak. Polieval si kvety. A potom?

KOSIŠKI. Nie je potom. Prosto som ich polieval. Dva roky a čosi.

OTEC. Polieval si ich celé dva roky a čosi!... A vravíš, že sa nestalo nič!...

KOSIŠKI. No akú je mám vinu na tom, že kvety boli blízko pri základoch!...

OTEC. Prirodzene, že si vinný!... Prečo si ich polieval?!?!

KOSIŠKI. A čo?... Mali vyschnúť, áno?

OTEC. Počuj, Kosiški, takto to nejde. Povedz všetko po poriadku. Od začiatku. Čestne.

KOSIŠKI. A čo, ako čestne... To sú absolútne klebety. A vôbec nie je to dokázané.

OTEC. Nebuď dieťa, Kosiški. Teda, ako to bolo?

KOSIŠKI. Nno, ako... Prídem bývať, pred šiestimi rokmi, do jedného domu...

OTEC. Akého domu?

KOSIŠKI. Veď to je to... Dom s troma tabulami mramorovými, s päťcípymi hviezdami... Kedysi bola tam ilegálna tlačiareň, zabitý partizán tam býval, a okolo dvadsiateho neviem ktorého roku aj básnik nejaký, proletársky...

OTEC. A ty si sa sem nasťahoval?

KOSIŠKI. To bol môj omyl, že som sa nasťahoval... Starý, ošarpaný, rozpadajúca sa škridla, voda a záchod vonku, slovom – na spadnutie... Je pravda, bol tam dvor, avšak načo ti je dvor, keď nie je dom... A nič sa s tým nerobilo... Dom čím ďalej, tým viac plesnível...

OTEC. A?...

KOSIŠKI. Zovšadiaľ fúkalo, vŕzgalo, škridly zhnité, v zime aj dvadsať ráz zamrzla studňa...

OTEC. Starý dom. S ním je to tak.

KOSIŠKI. Múzeum chceli z neho urobiť, ale neurobili. Stále to odkladali. Lebo dom bol v Koňovici, zastrčený.

OTEC. Jasné. Chceli, ale neurobili. A?...

KOSIŠKI. A vtedy im vravím – dajte mi byt.

OTEC. Komu to vravíš?

KOSIŠKI. Úradom. Tí mi však vravia, ty máš dom, aký byt teraz, ľudia nemajú čo i len jednu škridlu nad hlavou... Ale čo, vravím, dám im aj päťsto škridiel, spolu so studňou, len mi dajte byt...

OTEC. A ony?

KOSIŠKI. A úrady vravia – to je absurdum.

OTEC. Teda, vravia, absurdum? A potom ty?...

KOSIŠKI. A potom som začal polievať kvety.

OTEC. Ako ich polievaš?

KOSIŠKI. Hadicou.

OTEC. A tak – dva roky a čosi?

KOSIŠKI. Dva roky a štyri mesiace.

OTEC. Polievaš.

KOSIŠKI. Polievam.

OTEC. A potom čo sa stalo?

KOSIŠKI. A potom dom padá.

OTEC. Ako to – padá?

KOSIŠKI. Tak. Zrútil sa. Lebo tehly... A základy nie sú. Ved' som ti povedal, všetko zhnité.

OTEC. Tak. Teda, padá. A potom?

KOSIŠKI. Potom nič. Dávajú mi byt.

OTEC. Tento?

KOSIŠKI. Tento.

Pauza. Otec mlčí. Matka počúvala celý rozhovor v kresle, so zatvorenými očami, opretá dozadu.

OTEC. Teda tak si sa zúčastňoval na ilegálnej tlačiarňi? Zničil si ju. To je tá tvoja účasť?...

KOSIŠKI. Nič som neničil. Polieval som kvety. Nemám právo?...

OTEC. Máš. Máš právo. Aspoň pekné boli tie kvety?

KOSIŠKI. Žeruchy.

OTEC. Pekné kvety.

KOSIŠKI. Ale čo, kvet ako kvet.

OTEC. Teda, stručne povedané, ty si ho zabil?

KOSIŠKI. Koho som zabil? Nikoho som nezabil!...

OTEC. Dom. To je vražda.

KOSIŠKI. Aká vražda, tehly sa zabíjajú?... To nie je človek!...

OTEC. Čistá, úmyselná vražda. Nast'ahuješ sa tam, lebo si sa dozvedel, že z domu urobia múzeum. A čoskoro dostaneš byt. Keď sa veci prest'ahujú, začneš polievať základy.

KOSIŠKI. Polievam kvety.

OTEC. A skoncuješ s ním za dva roky a štyri mesiace. Avšak, ako vieš, neodhalený zločin nejestvuje – a tuhomáš – mamut sa usadí aj u vás. Preto si tak chcel, aby som sa šiel udať?... Aby sa náhodou neprišlo aj na tvoju záležitosť?... Popri mojej?... Preto si bol taký rozrušený?

KOSIŠKI. Obaja sme v tom, preto radšej porozmýšľajme, čo urobíme.

OTEC. Ja vravím, aby sme sa šli udať.

KOSIŠKI. Čo si blázon? Ako to – aby sme sa šli udať? Máš ty rozum? Mne vezmú len byt, ale ty môžeš aj odvisnúť!...

OTEC. Nechce sa mi už žiť!...

KOSIŠKI. Musíme vyčistiť tie fľaky, čo sú v našich bytoch. A všetko iné je hlúposť!...

OTEC. Ja sa udám.

KOSIŠKI. Mysli aspoň na dieťa. Ľahko mu bude bez otca?... Nerob to, nedvíhaj hneď bielu zástavu!...

OTEC. Aj tebe radím vykonať to isté. Uľaví sa bi.

KOSIŠKI. Počuj, nie je ešte všetko stratené. Ten tvoj, ako sa to vyvíja, môže aj z bytu odísť.

OTEC. Kto môže odísť?

KOSIŠKI. Mamut. Bol v hale, nie?... A teraz je v kúpeľni. Teda, pokojne môže pokračovať po chodbe, zabočiť a vyjsť.

OTEC. Myslíš?

KOSIŠKI. Mamuty nemajú logiku, avšak všimni si jeho smer – mieri k východu. Aj môj môže niekam ísť, môžeš to vedieť?... Neunáhli sa, ale vyčkaj!...

OTEC. Vyčkať?

KOSIŠKI. Absolútne. Vždy sa môžeš udať. Dôležité je, aby sa do bytu nedostali nijakí ľudia. Lebo ak sa príde na to...

OTEC. Ale o nás sa už prišlo na to.

KOSIŠKI. Hen – tamten to rozširuje, sused, s kohútom. Avšak, keď je mamut v kúpeľni, pokojne môžeš povedať, že zasa klame. Nepôjdu teraz overovať do kúpeľne... A napokon ich tam ani nepustíš.

OTEC. Lenže ty to vieš.

KOSIŠKI. No aj ty vieš. O mojom. Prezradil som sa, bez toho, aby som sa chcel, bol som si absolútne istý, že je váš. Keby som ja povedal niekomu o tvojom, ty by si povedal o mojom. Ako sa vraví, jednou reťazou sme spútaní.

OTEC. Máš pravdu.

KOSIŠKI. Teda, absolútny hrob. Ani slova. Ako keby sa nič nestalo. Bolo by dobre, keby niekto „ochorel“ na infekčnú chorobu, aby si nemal návštevy. Informácie si budeme vymieňať telefonicky. A bez mien. Len smery – ešte je tu, alebo – už je na chodbe. Dohovorili sme sa?

OTEC. Jasné.

KOSIŠKI. Teraz už bežím, aby som videl, čo sa deje hore s tým prekliatym mamutom. (*Odíde.*)

OTEC. Teda, objavil sa aj u Kosiškovcov!... Začína to byť zaujímavé... To znamená, nie je to vlhčina...

MATKA (*Z kresla.*) Okrem – že by si ty dačo urobil.

OTEC. Čo by som urobil?

MATKA. Neviem. Neverím, žeby si sa dal na to a zabil matku, ale zrejme v hre je čosi. Kosiški zrútil dom.

OTEC. Chceš tým povedať – že som spáchal zločin?...

MATKA. Len porovnávam fakty.

OTEC. Ä, nie!... Už mám toho aj ja dosť!... Či len ja v tomto dome môžem spáchať zločin?!?! Ty nemôžeš?

MATKA. Ja som nespáchala nič.

OTEC. To vravíš ty! A možno tajne topíš šteniatka? Alebo piješ krv nemluvniat? Môžem to ja vedieť?...

MATKA. Hovoríš hlúposti.

OTEC. Nno áno, ja hovorím hlúposti!... Prirodzene!... V tejto rodine všetko robím ja!... Ťuťka zo seba robím, po bruchu sa pred Tichovom plazím, peniaze zarábam, na posmech, kde treba, som, čo všetko ja v tomto živote nerobím!... A vy sedíte, triafate do čierneho, a neustále nachádzate na mne nedostatky!... A keďže všetko robím ja, prirodzene, že aj zločin spácham zasa len ja!... Aj na Viedeň, aj na Tichova, aj na tento psí život... Rozťahli sa mi líca, čo sa na všetkých usmievam!... Ešte si len niekde zarobím dvesto leva, aby som vyžil!... Budem vykladať cement na železničnej stanici!... Budem šoférom, na taxíku!... Ale nikdy viac sa neusmejem!... Na nikoho!... (*V tej chvíli do haly vstúpi Mäsiar.*)

MÄSIAR. Dobrý večer.

OTEC (*Prelaknutý.*) Čo?...

MÄSIAR. Dobrý večer.

OTEC. Aký „dobrý večer“?!?! Kto ste?!?! Ako ste vošli?!?!

MÄSIAR. Nebolo zamknuté.

OTEC. Čo na tom, že nebolo zamknuté?... To znamená, že kde nie je zamknuté, vojdete?!?!

MÄSIAR. Nie, prišiel som za vami.

OTEC. Ale prichádzajte ako ľudia, čo tu prikvitnete ako halucinácia!...

MÄSIAR. Zvonil som, ale nikto nevyšiel.

MATKA (*Z kresla.*) Tvoj priateľ nechal otvorené.

OTEC. Jasné.

MÄSIAR. Lebo vec súri.

OTEC. Aká vec?

MÄSIAR. Ak sa dojednáme, dáte mi mäso.

OTEC. Čo vám dám?!?!

MÄSIAR. Dám vám dobrú cenu.

OTEC. Prepáčte, vy ste kto?

MÄSIAR. Mäsiar.

OTEC. Mäsiar?!?!

MÄSIAR. Mäsiar a údenár.

OTEC. Aha. Mäsiar a údenár. A chcete, aby som vám dal mäso?...

MÄSIAR. Aby ste mi ho predali.

MATKA (*Z kresla.*) Bože!... (*Chytí sa za hlavu.*)

MÄSIAR. Neprišlo panej zle?

OTEC. Nechaj paniu, dohodnime sa o mäse.

MÄSIAR. Desať leva kilo. A doprava.

OTEC. Desať leva?

MÄSIAR. Cena vo veľkom.

OTEC. Počuj, nepomýlil si si poschodie? Toto je siedme.

MÄSIAR (*Vytiahne lístok, pozrie naň.*) Docent Antonov?... Jazykovedec?

OTEC. Áno. A dávaš mi po desať leva za kilo?... Za mäso?

MÄSIAR. Môžem zdvihnúť, ale iba o päťdesiat stotínok.

OTEC. To znamená, spolu desať päťdesiat? Za kilo?

MÄSIAR. A doprava.

OTEC. Aha. Jasné.

MÄSIAR. Takú cenu vám nikto nedá. Plus to, ty si docent, troška ťažko by si ho predával po kilách, môžeš ho prediť len v celku. Vo veľkom, ale máš jeden – dva stánky, nie viac... Lebo nie si v mafii.

OTEC. V tomto máš pravdu. Nie som.

MÄSIAR. A vystihnú vhodnú chvíľu, aby si im naletel. A ošmeknú ťa.

OTEC. Myslíš?

MÄSIAR. Poznám ich. Unesú dieťa matke, aby si vedel... Veľkí žraloci sú... ohlodajú ťa ein-zwei. Premyslel si si všetko?

OTEC. Premyslel.

MÄSIAR. Tak čo, vytiahnem balík? (*Siaha po zadnom vrecku.*)

OTEC. Vieš čo... neviem tvoje meno.

MÄSIAR. Denčo.

OTEC. Vieš čo, Denčo. Je pravda, že som docent, ale napriek tomu nemám nijaké mäso. Nech ti to je akokoľvek čudné.

MÄSIAR. No, ak si ho sľúbil inému...

OTEC. Denčo, ty, rozumieš po bulharsky?

MÄSIAR. Rozumiem.

OTEC. Mm, v tomto jazyku ti vravím – nemám nijaké mäso!... Stal sa omyl!...

MÄSIAR (*Pozerá naňho.*) Dobre, pridám ešte päťdesiat stotiniiek.

OTEC. Marta, nemám viac síl, poď a vysvetli mu to.

MATKA (*Z kresla.*) Ani ja nemám síl.

OTEC. Denčo, buď človek, pochop ma, nemám nijaké mäso. Keby som mal, tak by som ti ho daroval. Aj doprava by išla na moje konto.

MÄSIAR. Dobre. Lev a pol, avšak ani o stotinku viacej. Strácam.

OTEC. Nie. Musíme to inak. Takto sa nikde nedostaneme. On to zdvihne na stojeden!...

MÄSIAR. Sto leva je absurdum!... Vravím ti to ako priateľovi. Aj keby bolo zlaté...

OTEC. Čakaj. Stoj. Len uváž – odkiaľ by sa u docenta vzalo mäso? A to vo veľkom?... My nemáme v malom, a ty chceš vo veľkom. Vlastne, čo myslíš, koľkože máme?

MÄSIAR. Okolo päť ton.

OTEC. Päť ton?!?!

MÄSIAR. Po jedenásť päťdesiat – to je šesťdesiat päť tisíc. Toľko nemôžeš vyhrať ani na športke!...

OTEC (*Prekvapený.*) Kto ti povedal, že mám päť ton mäsa?!?!

MÄSIAR. Mám svojich ľudí.

OTEC. Okolo sedemdesiat dekagramov. To je všetko moje mäso. Hovädzina. V chladničke. Vravím ti to ako priateľovi.

MÄSIAR. Môj človek, keď zahrnieš do toho aj réžiu, aj prúd, aj dane, aj bakšiš, a tak ďalej, aby si vedel, že priamo ma ošklbeš. Nemôžem viac pridať.

OTEC. Nie, toto ma zničí. Pochop, nemám nijaké mäso. Ak chceš, vezmi si tých sedemdesiat dekagramov z chladničky a strat' sa. Prosím ťa!... Už nevládzem!... (*Zrúti sa do kresla.*)

MATKA (*Vstane z kresla a vezme vec do svojich rúk.*) Denčo, aké je to mäso, o ktorom ti povedali tvoji ľudia? Hovädzina, bravčovina, baranina?...

MÄSIAR. Ale čo... import... z akéhosi zvieraťa... neviem presne... okolo päť ton.

MATKA. Jasné. Mamut, nie?

MÄSIAR. Čosi také.

MATKA. Vieš čo, Denčo, toto zviera vyhynulo veľmi dávno...

MÄSIAR. Teraz aj tak čerstvé nikto neje.

MATKA. Počkaj, nech ti vysvetlím. Vyhynulo ešte v staršom pleistocéne, rozumieš, to je najstaršia perióda kvartéru, s nástupom ľadovej doby. Do našich čias sa zachovali iba jednotlivé exempláre, zmrazené... Spred milión rokov.

MÄSIAR. Nič mu nie je. Podrhnú sa. Milión dole, čo na tom! Kto príde na to, koľko miliónov rokov má!? Veď je to mäso!... Národ nie je rozmazaný!...

MATKA. Bože!... (*Otcovi.*) Vysvetli mu to ty lebo cítim, že sa zbláznim!... (*Sadne si znovu do kresla.*)

OTEC (*Vstane z kresla.*) Denčo, počúvaj. To, o čom ti povedali, že je mamut, vlastne nie je mamut, ale škvrna, ktorá sa podobá na mamuta. Preto tomu hovoríme mamut, rozumieš? No inak je to škvrna. Fľak. A na ňom nie je ani gram mäsa. Chápeš? A bol tu, ale odišiel. Chápeš?...

MÄSIAR. Rozumiem, že ho nechcete predat' mne. Považujete ma za prostého, nevzdelaného. Vy ste inteligencia, a ja som prostý mäsiar. A podľa vás nie som človek. Podľa vás môžem aj zgegnúť, prasknúť, môžem aj žiť ako pes, v baraku, môžem rozporcovávať po celý deň mrazené kusy, sekať rebrá, drúzgať lopatky, ale keď ide o dačo, nie som človek. Som z más... Sme tam v bahne, fachtíme, chováme vás, a potom prečo sa prehlbuje priepasť medzi ľudom a inteligenciou... Keby som bol profesor, tak by ste mi ho predali, však?... Aj do

papiera by ste mi ho zabalili... Ale ja som prostý človek, z ľudu, roboš... Mne neprináleží... Lebo profesor vám strčí po pätnásť šupiek za kilo, však?... Lebo majú napchaté peňaženky!... A potom, že nie je mäso... Nie je, lebo taká je naša inteligencia... Ako to, že iné národy majú aj mäso, aj inteligenciu?... Ale my – ani mäso, ani inteligenciu. Lebo sme vraj chudobní na nerasty!... No ajhľa, vykopali teraz čosi, avšak národu to nedajú!... Zasa to zakotví u inteligencie!... A hovoríme o demokraciu... Preto nie je mäso!... A ani nebude!... Lebo – alebo jedno, alebo druhé!...

Nahnevany Mäsiar vytiahne z vrecka šiltovku, silno si ju narazí na hlavu a odíde, pričom za sebou silno zabuchne dvermi. Ticho. Pauza. Matka a Otec sa nemôžu spamätať z Mäsiarovho monológu. V tomto tichu dvere spálne sa pomaličky otvárajú a v nich zastane Sesternica. Je ospalá, ziva, zľahka sa preťahuje... Obzerá sa... Matka a Otec ju nezbadajú.

SESTERNICA. Koľko je hodín?... (*Obaja sa vylakane otočia.*) Tichov tu nie je?

OTEC (*Ohromený.*) Á, vy ste tu?... Tichov už dávno odišiel. Úplne sme na vás zabudli.

SESTERNICA. Zaspala som. (*Trie si oči.*) Čakala som ho, čakala a zadriemala som. On asi ani neprišiel. (*Do spálne.*)

OTEC. Áno. Musel odísť. Neodkladná záležitosť.

SESTERNICA (*Podíde k stolu, sadne si, začne si lúpať pomaranč.*) Jeho záležitosti sú stále neodkladné. Môžem ho počkať tu? Lebo, nebodaj, môže aj zatelefonovať. Iste zabudol, kde ma nechal, avšak, môže si aj spomenúť. Hnevá sa, keď ho nečakám na mieste.

MATKA. Často sa mu to stáva?

SESTERNICA. Čo?

MATKA. Že na vás zabudne?...

SESTERNICA. Hm... stáva sa.

MATKA. A zabúda vás tak, ako dáždňik?...

SESTERNICA (*Pokojne.*) Dáždňiky on nezabúda.

MATKA. No dobre, ako balík. A vy sedíte a ho čakáte?... Kým mu neblysne v hlave, kde vás presne zabudol?... A keď mu neblysne?

SESTERNICA. Obyčajne mu blysne. Po dni-dvoch.

MATKA. Po dni-dvoch?!?! A vy čakáte?!?!

SESTERNICA. Raz... (*Dá si do úst kúsok pomaranča.*) ... mi praskli nervy... (*Žuje.*) ... a odišla som... (*Žuje.*) ... Povedala som si – nastúpim na autobus a vrátim sa domov... (*Dá si do úst nový kúsok.*) Idem, pozerám – banány černosí pštrozy... (*Žuje.*) ... Zimbabwe.

MATKA. Zimbabwe?!?! V Afrike?!?!

SESTERNICA. Nielenže v Afrike... (*Žuje.*) ... ale aj v rezervácii (*Žuje.*) ... Obkolesili ma... (*Prehltne.*) ... ja neviem jazyk... oni nevedia jazyk... (*Dá si do úst nový kúsok.*) ... veľký cirkus.

Sesternica rozpráva pokojne, vecne o týchto veciach, pre ňu nie je nič v nich neobyčajné alebo čudné. Každodennosť.

MATKA (*So záujmom.*) A čo?

SESTERNICA. Vrátili ma (*Žuje.*) ... Charterom. (*Žuje.*) ... To bolo na tom zlé... (*Prehltne.*) ... Prichádzame stále po tme... Autá... lietadlá... zase autá... (*Žuje.*) nevieš, kde si...

MATKA. Nemáte to ľahké.

SESTERNICA. Tichov sa hnevá. (*Žuje.*) ... Že zabúda. (*Žuje.*) ... Ale čo ja... či budem tu, alebo niekde... Raz, čakám deň, čakám dva, neprichádza nikto, zunovalo sa mi, telefonujem, miestne, medzimesto... natrafím napokon na Tichova, on vraví, dobre že sa ozývaš, kde si?... Nieviem, vravím, chata je to, rezidencia je to... On sa hnevá. No tak vylez, vraví, poobzeraj sa, ako tak môžeš?!?!... Vyjdem, obzerám sa, hory. Vravím mu – hory. Aké hory?... Odkiaľ to mám vedieť, vravím, hory ako hory. Ale či je to Rila, pýta sa on, či sú to Rodopy, či je to Pirin?... V Bulharsku si?... Nieviem, vravím, nie je tu napísané. Veľmi sa jedoval. (*Sesternica sa rozosmeje.*) Inak je to dobrý človek.

OTEC. A on naozaj robí tieto veci s vami? Chcem povedať – v spálni?

MATKA. Ivan?...

SESTERNICA. Závisí. Obyčajne prichádza po dva-tri razy za večer.

OTEC. Po dva-tri razy?!?!

SESTERNICA. Takmer sa nestalo, aby neprišiel, ako tento večer.

MATKA. A vy ste cez celý ten čas dnu, zatvorená? A čakáte ho?

SESTERNICA. Nosím si knihu. Alebo štrikujem. Niekedy lúštim aj krížovky.

MATKA. Bože!... Ako to môžete?!?!

SESTERNICA. Zlé je to, že chce, aby som cez celý ten čas myslela naňho. A nemá rád, aby som sa oneskorila so zbliekaním.

MATKA. Neuveriteľné.

SESTERNICA. Ja nemám nič proti tomu, aby som naňho myslela, avšak, musím sa aj učiť. Diaľkovo študujem.

OTEC. Teda, dva-tri razy?!?!

MATKA. Ivan!...

SESTERNICA. To je priemer. Niekedy menej. Inokedy – viac.

OTEC. To nie je možné!...

MATKA (*Pozrie naňho pohoršene.*) Máte dosť času sa pripraviť na skúšky?

SESTERNICA. Aby som sa priznala – tak-tak stačím. Tichov vraví – aký presne diplom chceš. Raz dokonca doniesol dva-tri. Lebo zabudol, čo presne študujem, medicínu, fyziku... Pečiatky, podpisy... Avšak, ja chcem čestne. Nadobudnúť vedomosti.

MATKA. Pozorný človek.

SESTERNICA. Dušou nie je zlý. Len to, čo robí s rybkami...

OTEC. Čo robí s rybkami?

SESTERNICA. No čo... Vyberá ich z akvária sieťkou a drží ich takto vo vzduchu... Dokiaľ sa im nevydujú oči. Potom ich zase pustí. A zase ich vyberá...

MATKA. Áno. Toto už nie je pekné.

SESTERNICA. Aj ja mu to vravím. On sa len na mňa pozrie... a dá sa do šitia.

OTEC. To ho upokojuje, však?

SESTERNICA. Závisí. Niekedy ho to zlostí ešte viac. Ak nevyšije dierky. A on dierky vôbec nemôže vyšiť. Spočiatku som mu to povedala, ale pochytila ho taká zúrivosť, že ma naháňal s nožnicami po izbe... A teraz už mu to radšej nevravím. Lebo on je presvedčený, že je najlepší fachman na dierky. Avšak najpodstatnejšie je, aby mal vystužovacie plátno. Ak má vystužovacie plátno,

všetko sa končí dobre. (*Pauza.*) Máte niečo proti tomu, ak pôjdem a znova si ľahnem?... Upozorníte ma, keď zatelefonuje, však?

MATKA. Samozrejme, v tom momente.

SESTERNICA. Budem vám veľmi povďačná. (*Odíde do spálne.*)

OTEC. To je priemer!... .

MATKA. Čo?

OTEC. A inokedy – viac!... Myslím na Tichova.

MATKA. Chápem, že si z toho zostal paf, ale chcem ti pripomenúť, že mamut je stále ešte v kúpeľni. A čas beží. To, že sa aj u Kosiškovcov objavil mamut, vôbec ťa nesmie upokojiť. S ním si musí poradiť Kosiški. A my si musíme poradiť s naším. Každý so svojim mamutom.

OTEC. Čo chceš tým povedať?

MATKA. Ak sa troška odtrhneš od odchodov Tichova do spálne, spomenieš si, čo povedala „sesternica“.

OTEC. Čo povedala?

MATKA. Že Tichov koniec koncov predsa len príde na to, kde bol. Vo väčšine prípadov.

OTEC. No a?

MATKA. Nesmieme sa čudovať, ak zazvoní. Aby si odviezol „sesternicu“. To bude naša posledná šanca. Čo urobíme do tohto zazvonenia. Ak sa oneskoríme – nijaká Viedeň. Zostaneme naveky na Štrkovci.

OTEC. Povedala, že Tichov obyčajne príde nato po dni-dvoch.

MATKA. Nespoliehaj sa na Tichovovu pamäť. Keď ide o malér, môže mu svitnúť aj po hodine. Preto sa maj na pozore!

OTEC. To sa mám už plných päťdesiat rokov. A práve v tom je moja chyba.

MATKA. Otázka stojí ako v rozprávkach: ak zodpovieme na tri otázky – do Viedne ideme. Spomínaš si na ne, však?... Prvá bola – čo je toto? (*Ukazuje na mamuta.*) ... Druhá – kde je stará mať?... A tretia – kto je v paneli?... Vieš odpovede?

OTEC. Viem.

MATKA. Tak čujme. Teda – čo je toto? (*Ukazuje na mamuta.*)

OTEC. Halucinácia.

MATKA. Dobre. Od namazania sviec a podobne. Kde je stará mať?

OTEC. Stará mať je... stará mať Je... Kde Je?

MATKA. Veď si chcel odpovedať, nie?

OTEC. Dobre. (*Myslí.*) ... Ona je... je... Odcestovala na dedinu.

MATKA. Nie je to veľmi presvedčivé, ale môžeme skúsiť. Je zvláštna, svojrázna, neoznámila to vopred... Odpoveď na tretiu otázku odpadá – v paneli nie je nikto. A ani nikto nebol – halucinácia. Prosto halucinácia pomaly mizne z vedomia.

OTEC. Ja vravím, pre každý prípad, zamurujme kúpeľňu.

MATKA. Ale ak sa znovu vráti do haly?... A potom – kde sa budeme kúpať?

OTEC. Budeme sa kúpať vo Viedni. Nejakو len vydržíme jeden-dva mesiace.

MATKA. Bude lepšie, ak iba zamkneme dvere. A povieme, že kúpeľňa sa opravuje.

OTEC. Súhlasím.

MATKA. Zostáva Božidar.

OTEC. Bude lepšie, keď mu to nepovieme.

MATKA. Prečo?

OTEC. Ešte všetko dopletie. S Tichovom si pohovorím ja. Poviem, že chlapec sa priznal a prosí o ospravedlnenie. Nevedel, že to bude mať taký účinok. Namazal to prvý raz.

MATKA. Súhlasím.

OTEC. Teda – nepustíme nikoho do kúpeľne, držíme nakrátko Božidara a tvrdíme, že všetko je halucinácia.

MATKA (*Zasnene.*) A môžeme... aj si požiť troška ako ľudia... Čo?... Viedeň... Opera... toľko hudby je v tomto meste...

V tej chvíli do haly vojde Syn. Má nízko nad očami nasadený mäkký klobúk borsalino a podobá sa na gangstera. Ruky má vo vreckách. Sadne si.

MATKA. Božidar!...

SYN. Ani s klobúkom nemám šťastie. (*Posotí ho dozadu, na zátylok.*)

OTEC. Čo je?

SYN. Nikto nič nevie o starej materi.

OTEC. Kde si ju hľadal?

SYN. Všade. Na všetkých miestach, kde by mohla byť.

MATKA. Nikto nepozná všetky miesta, kde by mohla byť tvoja stará matka. Dokonca ani ona sama.

SYN. Nezastavila sa nikde. Ani u jednej priateľky.

MATKA (*Upokojuje ho.*) V prírode sa nič nestráca. A už vôbec nie tvoja stará matka. Neznepokojuj sa.

OTEC Akiste niekde teraz rozdebatováva problém o systéme viacerých strán.
Keď vyčerpá všetky aspekty – príde.

SYN. Ja nie som si až taký istý.

OTEC. Prečo?

SYN. Neviem. Predtucha. Znepokojuje ma to. (*Ohromený.*) A?!?! Kde je mamut?!?!

OTEC. Zmizol.

SYN. Zmizol?... Ako zmizol?...

OTEC. Ani my sme nezbadali v prvom momente. Naraz sme sa pozreli – a už tam nebol.

SYN. To je čudné... No, aspoň naň už nebudeme myslieť.

MATKA. Nie si hladný?

SYN. Vôbec sa mi nechce jesť. Otecko, prečo neoznámime na milíciu o starej materi?

OTEC. Prečo hneď na milíciu?... Aj inokedy meškala, neprenáhlime sa.
Pokojne.

MATKA. To nie je zlý nápad. Myslím, že bude najlepšie, keď to zahlásime. Nič nás to nestojí. Keď sa vráti, ospravedlníme sa.

OTEC (*Pozrie na ňu.*) Nuž... dobre... Keď vravíte... (*Vstane, odíde k telefónu, vykrúca čísla.*) Haló... Haló, milícia? Chceme oznámiť jednu stratenú... Áno, človek... stará žena... Rada Antonovová... áno, je to moja matka... áno... áno... rozumiem... rozumiem. Ďakujem!... (*Zloží slúchadlo.*)

MATKA. Čo povedali?

OTEC. Aby sme urobili slovný portrét. Oči, vlasy, postava, zvláštne znamenia...
Všetky podrobnosti. A doniesli ho.

MATKA. Nuž čo – začneme?... Čím začneme?

OTEC (*Vezme papier, pero, sadne si.*) Očami. Tak. Teda, píšem – oči... Aké oči?

MATKA. Mm-mm-mm... normálne.

OTEC. Oči – normálne. (*Zapíše.*) Farba – hnedá.

MATKA. Nie hnedá, ale čierna.

OTEC. Nie sú čierne.

MATKA. Oči tvojej matky sú absolútne čierne.

OTEC (*Rozmýšľa.*) Nie... neboli čierne... Možno ani nie sú hnedé, ale nie sú ani
čierne... V nijakom prípade... Šedomodré?

MATKA. Hlúposti. Len sa pozri na tvoje oči.

OTEC. Ja sa podobám na starú mať.

MATKA. Nemôže mať šedomodré oči, to by som si všimla.

OTEC. Veľmi dobre si pamätám, že boli hnedé.

MATKA. Neboli hnedé. Dobre, napíšeme – „tmavé“.

OTEC. Súhlasím. (*Píše.*) Tma... vé... Vlasy?

MATKA. Sivé.

OTEC. Nie sú biele?

MATKA. Napíš zošedivené. Tak napíš – „sivé“, pomlčka, „zošedivené“. Tu nie
som si veľmi istá.

SYN (*Narazí si opäť klobúk nízko nad oči, usadí sa do kresla.*)

OTEC (*Zapisuje.*) Vlasy si... vé pomlčka... zo... še... divené... krátke.

MATKA. Stredné.

OTEC (*Prečiarkuje a znova píše.*) Stred... né.

MATKA. Postava – vysoká.

OTEC (*Píše.*) Postava... (*Zastane.*) ...Ako vysoká, ona je nízka!... Nemá ani meter šesťdesiat!...

MATKA. Po prvé, meter šesťdesiat je stredná postava, a po druhé, je oveľa vyššia než meter šesťdesiat.

OTEC. Vyššia než meter šesťdesiat?... Mama?... Prosím ťa!...

MATKA. Podľa teba, ja som aká vysoká?

OTEC. Ty máš meter sedemdesiat. Viem to.

MATKA. No a ona je ako ja.

SYN (*Sedí nehybne v kresle, s nízko narazeným mäkkým klobúkom, ktorý skrýva jeho tvár.*)

OTEC. Ako ty?... Nebuď smiešna!... Je nízka, stará žena.

MATKA. Stará je, ale nie nízka.

OTEC. Ale, ale... nechceš ma hádam presvedčiť, že nepoznám svoju vlastnú matku.

MATKA. Keď ale tvrdíš, že je nízka...

OTEC. Veľmi nízka, stará žena...

MATKA. Píš, ako chceš. Ale takto ju nikdy nenájdu, lebo ona je vysoká stará žena.

OTEC (*Rozhodne píše.*) Postava... níz...ka. Zvláštne znamenia?... Áno, popálenina na ľavom líci. (*Zapíše.*) ... Mám napísať postava „stredná“, čo?... Čo povieť?... V zátvorke. Do „postava nízka“?...

MATKA. Podľa mňa je to hanba.

OTEC. Dobre, nič nenapíšem. Iné zvláštne znamenia?... (*Rozmýšľa.*) Áno, akoby mala jedno plece nižšie od druhého... ľahko zhrbená... (*Zapisuje.*)

MATKA. Ty opisuješ Kosiškého.

OTEC (*Chytí sa za hlavu.*) Ó-ó, bodaj ho!... (*Prečiarkuje.*) Hej, stále ho mám pred očami... Tak... zvláštne znamenia... zvláštne znamenia... Asi nemá, čo?

MATKA. Zabudli sme na nos.

OTEC. Čo s nosom?

MATKA. Aký má nos.

OTEC. Akýže môže mať? Normálny.

MATKA. Rímsky, orlí, rovný, krivý, mäsitý, strohý, dlhý, krátky, tupý...

OTEC. Nie je tupý. Vlastne, nikdy som sa nezamyslel, aký má nos. No myslím si, že nie je rímsky. Ja mám aký?

MATKA. Veď sa podobáš na otca!?

OTEC. Len očami.

MATKA. Ty máš rovný, krátky, normálny.

OTEC. Takto to aj zapíšeme... (*Zapisuje.*) Rovný... krátky... normálny... Iné čo napíšeme?

MATKA. Nekríva?

OTEC (*Rozhorčený.*) Kríva, moja matka, moja matka nikdy nekrívala.

MATKA. Prepáč, asociácia. Píšme, ako bola oblečená.

OTEC (*Rozmýšľa.*) Nno... zdá sa, že mala plášť...

MATKA. Biely, však?

OTEC. Nno... takmer... vyblednutý... Možno, že bol aj modrý...

MATKA. Dôležité je, že je vyblednutý. Tak aj píš – vyblednutý plášť.

SYN (*Stále sedí nehybne, s narazeným borsalinom.*)

Kým Otec vyplňuje posledné údaje, do haly vojde Okrskár. Prísne si prezerá halu a sediacich v nej. Matka a Otec znehybnjú.

OKRSKÁR. Dobrý večer. Ivan Antonov?

OTEC. Áno...

OKRSKÁR. Ja som okrskár.

OTEC. Veľmi ma teší.

MATKA. Neposadíte sa?

OKRSKÁR. Lepšie mi je, keď stojím. (*Rozhliada sa.*)

SYN (*Nereaguje, sedí stále tak s narazeným klobúkom.*)

OKRSKÁR. Tento je kto?

MATKA. Náš syn.

OKRSKÁR (*Podíde k nemu, nadvihne klobúk, prizrie sa mu do tváre a potom klobúk pustí. Syn nereaguje.*) A osoba... (*Vytiahne lístok z vrečka.*) ... Rada Antonovová Simitčijská?... Kde je?...

Pauza. Otec a Matka pozerú na seba. Syn nereaguje. Sedí stále nehybný.

OKRSKÁR. Kde je osoba?

OTEC. Na dedine.

SYN (*Zdvihne jedným prstom okraj klobúka a pozrie na Otca. Potom prst odtiahne a klobúk opäť zakrýva jeho tvár. Gestá má ako Clint Eastwood.*)

OKRSKÁR (*Vytiahne notes a zapisuje.*) V ktorej dedine?

OTEC. Speváci.

OKRSKÁR. Akí speváci?... Pýtam sa, do ktorej dediny odišla Rada Antonovová Simitčijská?

OTEC. Do dediny. Speváci. Tak sa volá dedina.

OKRSKÁR (*Zapisuje povedané.*) A kde sa nachádza?

OTEC. V Elenskom rudohorí. (*Okrskár zapisuje odpoveď.*)

OKRSKÁR. Kedy odišla?

OTEC. Dnes (*Okrskár zapisuje.*)

OKRSKÁR. Je tam pošta?

OTEC. Nie. V Elene. (*Okrskár zapisuje.*)

OKRSKÁR. A keď tam nie je pošta, môžem vidieť kúpeľňu?...

Neprijemne prekvapí, Otec a Matka pozrú na seba.

OTEC. Mm... kúpeľňu opravujeme. Ak sa chcete umyť, môžete v kuchyni.

SYN (*Zdvíha klobúk ukazovákom a začudovane sa pozrie na Otca. Potom ukazovák odtiahne a klobúk mu zakrýva tvár.*)

OKRSKÁR. Nechcem sa umyť. Chcem vidieť kúpeľňu.

OTEC (*Váha.*) Mm... (*Nevie čo robiť.*)

OKRSKÁR. Čo, akosi sa vám do toho nechce!

OTEC. Ale čo hovoríte, naopak, nech sa páči... (*Pozrie na Matku a odvádza Okrskára do kúpeľne. Obaja vyjdú.*)

SYN (*Bez toho, aby zmenil svoju polohu.*) Čo sa tu deje?

MATKA (*Znepokojene zahľadená smerom ku kúpeľni.*) Nič zvláštne.

SYN. Odkedy opravujeme kúpeľňu?

MATKA. Nečakaná porucha.

SYN. Aká?

MATKA. Čosi s potrubím.

SYN. Azda napokon neprasklo?

MATKA. S tým sa zaoberá tvoj otec.

V tej chvíli sa do haly vrátia Okrskár a Otec. Okrskár zrejme nie je spokojný s prehliadkou.

OKRSKÁR. Musíme urobiť prehliadku bytu.

OTEC. Prehliadku?... Ako to prehliadku?... Prečo?

OKRSKÁR. Je to nevyhnutné.

MATKA. Nič sme neurobili!... Čo máte čo u nás robiť prehliadku!...

OKRSKÁR. Je na to dôvod.

OTEC. Počujte... Ja som docent na univerzite...

OKRSKÁR. Nemám čo počúvať.

OTEC. Protestujem. To je protiústavné!...

OKRSKÁR. Protestuj si, koľko chceš!... (*Rozhliada sa.*) Odkiaľ začnem?... Kde je kuchyňa?

MATKA. Nemáte nijaké právo!...

OKRSKÁR. Nepýtam sa vás na právo, ale na kuchyňu!... .

SYN (*Vstane, posunie si klobúk troška hore.*) No tak, Okrskár, máš ty chochmes?...

OKRSKÁR (*Zarazený.*) Čo?... Daj si dolu klobúk, keď sa so mnou zhováraš!...

SYN. Ja si klobúk dolu dám, ale najprv mi povedz – máš ty chochmes?

OKRSKÁR (*Zlostí sa.*) Počuj... hneď ťa...

SYN. Zatvoríš. Jasné. To môžeš. No nemôžeš predtým troška podumať. Poohliadnuť sa?...

OKRSKÁR. Nemám sa čo rozhliadať. A zatvor si ústa!...

SYN. Tak, keď sa pozrieš sem, keď vidíš tento stôl, aj tieto prepelice, aj tieto ryby, aj tieto hrozienka, nič ti to nehovorí?...

OKRSKÁR. Čo mi má hovoriť?

SYN. Nehovorí ti, že niekto tu bol na večeri?... Alebo si myslíš, že my každý večer takto jeme?

OKRSKÁR. Ale čo ma má čo zaujímať, ako jete!...

SYN. Nie ako, ale s kým!... Kto myslíš, kto tu bol na večeri?... Pred necelou pol hodinou?...

OKRSKÁR (*Troška zmätený.*) Odkiaľ to mám vedieť.

SYN. Tichov!... Vieš ty, kto je Tichov?!?!

OKRSKÁR (*Zľakne sa.*) Ako by som nevedel... to sa rozumie... Kto by ho nepoznal!...

SYN. A ty chceš robiť prehliadku človeku, čo večeral s Tichovom?!?! Pred pol hodinou?!?!

OKRSKÁR. Mm... nie je nutné... Ja len...

SYN. Naozaj sa ti čudujem – a to si okrskár. Vidiš prepelice, vidiš pstruhy, vieš, že nie je sezóna, vidiš ako nádherne ležia ryby na pekáči – to znamená, že tu bol Tichov!... A je to!... Daj si to do súvislosti, človeče, uvažuj a máš to! Alebo chceš, aby som vytočil jeho číslo, aby si sa ho spýtal?... (*Zdvihne slúchadlo.*)

OKRSKÁR (*Vyl'akany.*) Nie, nie... Nie!... V nijakom prípade!...

SYN. Previerka je najvyššou formou dôvery.

OKRSKÁR. Prosím vás, podľa vône poznám, že bol tu... (*Privonia ku kvetom.*) ... Len... V prvom momente... som bol na pochybách... On, Kosiški ma oklamal, je tam vražda, vraví, zavraždili starkú, ale aj chovajú mamuty, v kúpeľni, po celom bloku sa rozliezli, to hniezdo treba preklepať...

OTEC. Teda Kosiški...

OKRSKÁR. Veru tak. Sú aj signály od občanov – plné je toho celé sídlisko.

OTEC. Čoho je plné?

OKRSKÁR. Mamutov. Neprestajne telefonujú. Kosiški vraví – tam je hniezdo, oni ich chovajú a ako nákazu šíria po sídlisku. Prišiel za mnou, na okrsok, práve som sa chytal za hlavu, čo si počať. Lebo začali telefonovať aj z iných sídlisk.

OTEC. Aj tam sú mamuty?!?!

OKRSKÁR. Aj tam. (*Poutiera si spotené čelo.*) Také čudo nikdy nebolo. Celé mesto – plné mamutov.

OTEC. No toto!...

OKRSKÁR. A kto sa má s nimi zapodievať – milícia. Nuž, vravím, len s mamutmi sme sa doteraz nezapodievali, či nie je akadémia vied, či nie sú odborníci, čo si počneme s tými mamutmi my?... Budete sa zapodievať, vravia, aj choro budete tancovať... A keď prišiel Kosiški... (*Okrskár si opäť poutiera čelo.*) Prepáčte!...

MATKA. Nevypijete si pohárik?... (*Nalieva mu.*)

OKRSKÁR. Som v službe.

MATKA. Výnimočne!... Na moje zdravie!... Trošičku!...

OKRSKÁR. Keď výnimočne...

OTEC. Ale naozaj, prečo si nesadnete?... Božidar, podaj stoličku!...

OKRSKÁR (*Sadne si na prinesenú stoličku, odpije.*) Tieto nové sídliská! Neprestajne sa čosi deje... Tam chovajú koňa na štvrtom poschodí, tam namontujú mechy a cínujú uprostred haly, čo zadymuje občanov, tam kradnú výťahy... A teraz zase mamuty!... (*Dopije pohár.*)

OTEC. Kradnú výťahy?

OKRSKÁR. Kradnú.

OTEC. Ako? Vezmú dvere... súčiastky?... (*Naleje mu ešte.*)

OKRSKÁR. Celé. Večer je výťah – ráno ho niet. A nič nie je. Iba šachta. (*Vypije pohár.*)

OTEC. To nie je možné. A ako ho odnesú, ako ho vyberú?

OKRSKÁR. Nikto nevie. Akoby sa vyparil. Keď ho treba opraviť, celý týždeň ho nemôžu stiahnuť na prízemie, ale keď ho kradnú – zmizne ako gáfor.

(*Pauza.*) Ďakujem za pohostenie, pôjdem, lebo služba ma čaká. Ktohovie, kde všade sa tie mamuty rozliezli. Ak sa pustili po magistrále, zaplavia aj Kostenec, aj Ichtiman a až do Plovdivu sa môžu dostať. Dobrú noc!... (*Salutuje.*)

OTEC. Dobrú noc.

MATKA. Príjemnú službu.

SYN. Dovidenia.

Okrskár odíde. Pauza. Syn si opäť narazí klobúk nad oči, sadne si do kresla.

MATKA. Božidar si počínal veľkolepo.

OTEC. Nič by nebol našiel, avšak Božidar mu naozaj vyrazil dych...

MATKA. A my ho stále považujeme za dieťa...

OTEC. Aké tam dieťa...

Božidar mlčky vstane a s narazeným klobúkom odíde.

MATKA. Čo je mu?

OTEC. Neviem.

MATKA. Čo bolo v kúpeľni?

OTEC. Mali sme šťastie. Práve som otočil vypínačom a žiarovka praskla.

Nastáva tam skrat. Okrskár sa porozhliadal v tme, poohmatával, dva razy kopol a odišiel.

MATKA. Azda nemal strach z tmy?

OTEC. Hlúposti. Dospel k tomu, že sme mamuty premiestnili na iné miesto.

Preto chcel robiť prehliadku. Kúpeľňa sa mu videla pritesná.

MATKA. Tá je naozaj tesná.

OTEC. Aj vypínač nefunguje, aj obkladačky sú prasknuté... viem. Avšak teraz máme dôležitejšie veci. Mesto je plné mamutov, milícia behá sem a tam, ale ty mi hovoríš o kúpeľni!... Za situácie, že v tejto chvíli môže byť hore nohami aj Ichtiman!...

SYN (*Vojde.*) Všetko mi je jasné, len jedno nechápem – prečo aj mňa musíte klamať?

OTEC. Čo chceš tým povedať?

SYN. Aj mňa ste dostali!...

OTEC. Azda si niečo nevidel v kúpeľni?

SYN. Uhádni čo.

OTEC. V kúpeľni nie je absolútne nič. Aj okrskár videl.

SYN. Nenamáhaj sa, ja nie som okrskár.

OTEC. Iba ak sa teraz niečo objavilo. Medzičasom.

SYN. Otecko...

OTEC. Čestné slovo.

SYN. Otecko, okrskár odišiel.

OTEC. Čo tým chceš povedať?

MATKA. Dobre, dost' už... Už mám toho vyše hlavy!... Videl si mamuta, však?

SYN. Prečo si zo mňa musíte robiť blázna? Načo vám je všetko toto?

MATKA (*Unavene.*) To bola naša posledná šanca. Posledná šanca, aby sme odišli do normálneho ľudského sveta, kde krajčírí sú krajčírí, kde kuchári – varia, a človek niečo znamená. Kde negramotní nadobúdajú gramotnosť, ale neriadia. A nedisponujú tvojím životom od kolísky až po hrob. Posledná šanca. Vtedy sa objavil mamut.

SYN. A teraz je všetko stratené, áno?

MATKA. Tichov sa ešte vždy môže ozvať. A keď nebude tu mamut, a tvoja stará mať bude na dedine, stále ešte sa môžeme dostať do Viedne.

SYN. A vy ste premiestnili mamuta do kúpeľne?

MATKA. Odišiel sám. Keby to záležalo na nás, boli by sme ho vyhodili vôbec. Lebo kvôli nemu stratíme Viedeň.

SYN (*Takisto unavene.*) A čo budeme robiť vo Viedni?

OTEC. Ako čo?...

SYN. Tam zase budeme leštiť nejaký šijací stroj. A zháňať vystužovacie plátno pre miestneho kuchára.

MATKA. Nič podobné.

SYN. Tam žijú slobodní ľudia. Čo budeme robiť my medzi nimi?

MATKA. Ak sa tam dostaneme – aj my sa staneme slobodnými.

SYN (*Krúti hlavou.*) Slobodným sa stáva ináč. Nie tým, že prejdeš hranicu.

OTEC. Čo tým chceš povedať?

SYN. Nemôžeme utiecť od samých seba.

MATKA. Teórie.

SYN. Nie sme pre tamten svet.

MATKA. Prečo?

SYN. Čo budeme robiť medzi normálnymi ľuďmi?... Budeme smiešni.

Predpotopní. Podoby na niečo.

OTEC. Absolútne nemáš pravdu. Stačí, ak je človek schopný, uplatní sa všade. Problém je v koncentrovaní energie.

SYN. Tam má zmysel sa dostať iba ako rovní.

MATKA. Ty si absolútny Slovan. Plný komplexov. Odchádzame tam a súťažíme ako slobodní ľudia so slobodnými ľuďmi.

SYN. My ešte len sa musíme stať slobodnými. A slobodnými sa môžeme stať iba tu.

MATKA. Práve tu sa nikdy nemôžeš stať slobodným. Tu nikdy nič nebude, okrem nevedomosti a chudoby.

SYN. Tam môžem odísť iba ako rovný.

OTEC. Neveríš, že prerazíme?

SYN. My v nič neveríme. Vieš.

OTEC. A ak predsa len prerazíme?

SYN. To ma veľmi málo zaujíma. Či budem podávať vystužovacie plátno, alebo či ho sám budem šiť. Pretože iné my už nemôžeme.

MATKA. Ty si sa zbláznil!... Odkiaľ sa ti dostávajú tieto veci do hlavy?

OTEC. Čo ty vlastne chceš?

SYN. Nič.

OTEC. Pýtam sa ťa seriózne.

SYN. Ja ti seriózne odpovedám.

OTEC. Nemôžeš chcieť nič!...

SYN (*mlčí.*)

OTEC. Odpovedz mi!...

SYN. Už som ti povedal.

OTEC. Ty nemôžeš chcieť nič!... To je nonsens!...

SYN (*Mlčí.*)

OTEC. Nemôžeš chcieť nič!...

SYN (*Mlčky vstane.*)

MATKA. Kam?

Syn mlčky vezme klobúk borsalino, narazí si ho nízko a vykročí...

MATKA. Kam?!?!... Vrátiš sa?...

SYN (*Mlčky odíde.*)

Pauza. Potom Matka beží za ním. V hale zostáva iba Otec.

MATKA. Božidar!... Božidar, vráť sa!... Vráť sa, počuješ! Božidar!... (*Vráti sa do haly.*) Urob niečo!... On odišiel!...

OTEC (*Zamračene.*) Vráti sa.

MATKA (*Zúfalo.*) Odišiel!...

OTEC. Vráti sa.

Obaja stoja uprostred slávnostne pôsobiacej haly, pred stolom. Bokom je šijací stroj singerka – rok výroby 1934. Mlčia. Staré nástenné hodiny začnú biť... Bijú... Prestanú... V tichu si obaja pomaly sadnú za stôl. Čakajú. Mlčky. Opäť bijú hodiny... A opäť prestanú. Ticho. Obaja čakajú...

MATKA. Nikto nejde.

OTEC. Prídu.

Obaja mlčky sedia za stolom, zahľadení kamsi do priestoru, nad naše hlavy, nevidiacimi očami, v očakávaní... Čas beží...

MATKA (*Náhle.*) Počuješ?... (*Ukazuje prstom.*)

OTEC. Čo?

MATKA. To... Nepočuješ?... (*Obaja sa započúvajú. Absolútne nič nepočuť.*)

OTEC. Čo mám počuť?

MATKA. Kikiríkajú!... Kohúty!... (*Otec sa užasnutý na ňu pozrie.*) ...

Kikiríkajú!...

OTEC. Marta!!!... (*Vyskočí a užasnutý sa na ňu pozerá.*)

MATKA. Nemá konca táto noc? Veď kohúty spievajú!

OTEC (*Pomaly a zúfalo si sadá na stoličku vedľa nej, mlčí.*)

MATKA (*V absolútnom tichu.*) Spievajú... (*Tvár sa jej rozžiaruje od úsmevu, od šťastia.*)

OTEC (*Sedí vedľa nej, pozerá pred seba, mlčí.*)

Otec a Matka, sediaci za slávnostne prestretým stolom, uprostred veľkej haly, počúvajú „kohútov“...

KONIEC